

Юрій Веткін

ЧАС ЧЕ

Ніжин
Видавець Лисенко М.М.
2024

УДК 82-94
В 39

В 39 Веткін, Юрій
ЧАС ЧЕ – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2024 – 144с.
ISBN 978-617-640-592-4

УДК 82-94

ISBN 978-617-640-592-4

© Юрій Веткін, 2024
© Видавець ПП Лисенко М.М., 2024

Частина 1

БУР

Нічого цікавого

(повість)

6.20 ранку.

Вигулюю ще сонного Баріка, витираю йому лапи, збираю свій мішок та вмикаю телефон.

Що у мене сьогодні?

Гортаю музичні плей листи. Що ж сьогодні поїде зі мною разом?

Дже Бонамасса – «Royal Tea»? Ні, вже трохи набрид.
«Бордерлайн» – Земфіри? Якось похмуровато для ранку.
«Detroit Stories» – Еліса Купера? Важкувато. Не зараз.

Вибираю шведських постпанків Viagra Boys. Починаю з «Research Chemicals». Він задає правильний темп.

Я звичайний охоронник в «Чернігівобленерго». Сьогодні мені на сутки. Їхати, а потім йти десь хвилин сорок. Встигну відслухати альбом цілком.

Біля кафе «Чашка» п'ють каву два таксиста.

З вихлопної труби автобусу, що готується виїхати на Київ, йде пар. Прогрівається. Світлу в салоні немає. В автобусі сидить декілька людей. Водій дає можливість людям dospати.

Прислуховуюсь до тексту, намагаючись зрозуміти про що співає Себастьян Мерфі. Мій недолугий англійський витягує знайомі слова. Якись «хімічні дослідження», «психо-делічний амфетамін», «ти думаєш, що зараз помреш». Щось таке. Музика для англійських наркоманів, підійшла б для фільму типу «На голці» – «Trainspotting».

Поруч стоїть молода дівчина з валізою на колесах та озирається. Когось чекає? Що сьогодні? Четвер. Ні не на навчання. Може на поїзд?

Ніхто не звертає на мене увагу.

Нічого цікавого.

На зупинці біля готелю «Україна» підметає мій «знайомий» двірник. Людина в окулярах та такий мішкуватий одяг, що не можливо визначити пол. Сьогодні він більш схожий на чоловіка.

На зупинці з десяток чоловік. Це добре. Значить тролейбуса ще не було.

А ось і він, сяє усім своїм склом, наче акваріум з рибками.

Повний. Напевно перший.

Заходжу у тролейбус та озираюсь.

Нічого цікавого. Як завжди більшість робітники заводу автотзапчастин їдуть на першу зміну, до кінцевої.

У багатьох невеличкі сумки з обідом.

Поруч зі мною жінка у червоній куртці, дивиться кудись в себе. Цікаво, вона ще спить, або вже думками на роботі?

Біля вхідних діверів поліцейський з кимось говорить по телефону, прикриваючи рукою слухавку. Напевно тільки змінився після нічної зміни. Їде відпочивати.

Поруч двірник з мітлою. Вони зазвичай проїжджають одну дві зупинки, до слідуючою «зони відповідальності».

Ще молода дівчина. Чого так рано? Може їде відчиняти кафе, або магазин. Одна з таких, коли я проходжу, мимо, завжди відчиняє магазин та вмикає кавомашину. По ній я завжди орієнтуюсь по часу.

Нічого цікавого. Звичайний ранок.

Хоча...

Поліцейський.

Той що змінився з нічної зміни.

Ну, змінився, та й годі. Але чого дзвонити комусь у шість ранку? Командиру? А чого не доповів по зміні?

Дружині? У шість ранку?

Люба я змінився, скоро буду. То добре, любий, приїжджай. Але він щось говорить вже дві зупинки поспіль. І слухавку прикриває.

Якісь дивний поліцейський.

На своїй зупинці обганяю трьох жінок. Працівниці хліб-заводу.

Чому вони завжди ходять втрьох? Живуть поруч? Чекають одна одну на зупинці?

Чому? Разом веселіше? Або тому, що бояться таких як я. У капюшоні, з закритим обличчям. Може маніяк якісь? Або наркоман? Я завжди їх обганяю, щоб не викликати у них зайвих підозр.

Що ж вони зараз про мене думають? Ні, не наркоман. Звичайний робітник. Дуже приємний парень. Такий ще й захистить, як що.

Виходжу з паркану. Біля КПП стоять перші робітники.
«Ранні пташки», або водії чергових автомобілів?

І тут десь зовсім поруч, дуже потужне, вибухнуло.

Від несподіванки здригнувся та матюкнувся.

Що це було?

Ні чого собі, звичайний день.

Що сьогодні?

Нічого цікавого.

Четвер, 24 лютого 2022 року.

Другий день

Другий день війни. Район Бобровиця. 7.30 ранку. За «Резінкою» вже стоять наші танкісти.

Ми їдемо до них з Юрою. Веземо сніданок.

– Дякуємо, навіщо ви? Нам нічого не треба. Нам вчора вже місцеві привезли, – біля танку посміхається забруднений мазутом, кремезний боєць у шоломі.

– А там наші ще є?

– Туди не їдьте. Там небезпечно. В Півцях, біля аеродрому бій.

Дійсно, здалеку чути вибухи.

Ми виставляємо трілітрові банки з компотом, сало та хліб на асфальт, біля танку.

– А кави немає? – з тієї сторони дороги, де стоять приховані САУ, побачивши нас, прибігає ще один військовий. – У нас є на чому зварити. Але немає чого. Будь-якої, розчинної, меленої.

Кава на війні заспокоює. Повертає відчуття звичайного повсякденного комфорту. Наче нічого не трапилось. На війні вона важлива, так як й сигарети.

– Зараз зганяємо у «Епіцентр». Може ще щось вам треба?

– Нічого більше, дякуємо, – з його рота валить пар від швидкого бігу.

– Сигарет?

– Ну, сигарет можна, їх завжди не вистачає.

Боець усміхається.

Ми кидаємось у машину та манівцями їдемо до «Епіцентру».

Місто пустинне. Одинокі машини, завантажені речами, їздять дуже швидко. Мені здається, що у місті з'явилося дуже багато мутних підозрілих типів, іногородніх машин.

Нас зупиняє молода, з вигляду налякана дівчина, на іномарці з київськими номерами.

– Доброго дня, хлопці, – вона витягує з вікна автомобіля український паспорт та розмовляє українською мовою. – Ви місцеві?

– Так.

– Ви не підкажете, як мені до радіозаводу добратись, щось я десь заблукала. Там треба людину забрати.

Штовхаю Юру, який вже відчиняє рота, у бік.

– Вам краще виїхати на вулицю Шевченко.

Ми робимо кам'яні обличчя та рухаємось далі. На Шевченко наш блок-пост. Там розберуться.

Підозри завжди виникають від відсутності інформації.

* * *

«Епіцентр» ще зачинений. Ми їдемо до службового входу. Біля нього вже декілька машин, якійсь люди, охоронці. Усім треба «для ЗСУ». До нас виходить жінка, кажуть – вона головна. Вислуховує та хитає головою.

– Каси ще не працюють, якщо у вас є налічка...

– Є, не проблема.

– І хліба ще не привезли. Можете печива взяти, там ще батони залишались.

З нами йде молода продавщиця, яка ретельно записує на шматку бумаги, все що ми грузимо у візок. В Епіцентрі ще якась група жінок.

– Ви теж для наших військовослужбовців?

– Так.

– А для яких саме, бо ми теж?

Ми знов робимо кам'яні обличчя.

– Ой, дійсно, таке питаю, – сміється жінка. – Вибачайте.
Яка різниця.

Усі обережні. Усі під підозрою.

Підозри під час війни не ображають.

* * *

Біля танку військовослужбовець підіймає автомат в нашу сторону. Ми дістаємо паспорти та висуємо їх з машини.

Замурзаний мазутом боєць щось каже автоматчику. Впізнав машину. Військовий опускає автомат.

Ми виставляємо свої покупки на асфальт.

– Не їздить сюди більше. Тут небезпечно.

– Може завтра?

– Побачимо.

Завтра на війні – це дуже довго.

* * *

Біля в'їзду на Бобровицю, на Кругу, знов блок-пост. Ми хитаємо руками. Одні бійці впізнають нас. Інші дивляться підозріло.

Ніяких фото. Ніхто не впевнений для кого.

* * *

Наступного дня ми озброїлися.

А 28 лютого, коли влучили в «Епіцентр», Мисливець переговорюється з кимось по телефону.

– Який? Біля «Резінки»? Пряме? Прямо в «коробочку»? 200?
А Микола? Усі? Та я поняв. Хтось здав координати, суки.

Мисливець обертається до нас, бачить наші відкриті роти та відвертається. Про втрати не говорять вголос.

– Я поняв. Плюс. Добре. Якось буде. Ви там теж.

Ми з Юрою мовчки дивимось один на одного. Усе зрозуміло.

Ми тут теж...

Вибір

Чекати страшно. Не знати чого чекати, ще страшніше.

Страшно не знати, що відбувається навкруги.

Не знати де ворог – страшно.

Вибухи – страшно.

Питати – страшно, бо можна почути щось страшніше.

Де вибухнуло? Біля ЗАЗу? Чи на Півцях?

Це що літак? Наш чи їхній?

Без інформації – страшно.

Треба більше інформації.

Телефони, інтернет, телебачення, чутки, розмови, припущення, здогадки... Мало, занадто мало. Треба ще. Більше.

У підвалі на Бобровиці шестеро жінок, дві дитини, четверо чоловіків та собака.

Підвал міцний. Наче безпечний. Вода є, ліки є, їжі вистачає. Елітний алкоголь, з барів. Справжні скарби з Dirty Free.

Не вистачає лише інформації.

Потрібно більше інформації. Більше. Ще більше. Бажано позитивної. Постів Кудабєкова мало. Арєстовича мало. Два три тижня? Невже?

– Юра, ну що ти як військовий думаєш?

– Зараз, головна задача усіх військових угруповань під Черніговом, Сумами та Києва, – бадьоро доповідаю, тримаючи ложку з картоплею біля рота. – Стримати ворога, щоб дати можливість вчасно провести мобілізацію, здійснити оперативне розгортання військ та знизити темпи його просування.

Тому тут зараз наші танкісти. Вони перші.

Жінки та діти задоволено хитають головами. Чоловіки з повагою дивуються пізнаннями у військово-оперативній обстановці.

Першим бути завжди страшніше, тому їх і готують заздалегідь. Тому військових вважають людьми професійне приреченими на смерть.

* * *

– Завтра я піду у військкомат, – шепочу дружині вночі.

– Тебе ж не викликали. Може почекаєш?

– Кого? Орків? Щоб що?

Розумію її відчуття, тому одразу кажу, що у мене шанс вижити збільшиться, якщо піду в Збройні Сили України.

Якось безглуздо звучить, тому пояснюю.

– Я військовий, офіцер, АТОшник та ще татувіровка на спині, у вигляді емблеми ДШВ. Гуляють чутки, що списки усіх АТОшників, вже здали ворогу. Чому горіла будівля СБУ у перший день? Приховували сліди.

Питання лише в тому, хто мене здасть першим. Навіть говорити про це не хочу, бо у моїх думках це можуть бути люди навіть з ближнього оточення. І на це у них можуть бути дуже різні причини.

Не впевнений, що можу засуджувати їх, якщо перед людиною стане страшний вибір – жити в злиднях з самим собою, врятувавши свою дитину, зрадивши друга, чи не жити зовсім.

Дружина тихо плаче. Я відчуваю. По стриманому диханню.

– Там у мене більше шансів вижити, – знов намагаюсь заспокоїти її.

Для чого всі ці відмазки, думаю. Зараз, коли «завтра» вже може не бути. Для того, щоб і далі сприйняти себе таких, яким ти сам себе вважаєш, потрібно це доказати вчинком. Принаймні собі.

– Не зможу жити спокійно якщо не піду. Тоді стану іншим. Назавжди. Не тим за кого ти виходила заміж. Тоді у тебе був вибір. Ти вибрала мене саме таким.

Зараз, у мене, поки я ще такий, якій я є, теж є вибір – або Перша танкова, або місцева тероборона.

Живий

«Живий?»

Тільки таку, коротку СМС я періодично відправляю Серьогі, моєму сержанту зенітно-ракетного дивізіону, нашої 95-ї десантно-штурмової бригади, з яким ми разом служили ще у 2015 році.

Зараз він воює десь на сході.

Дзвонити туди не хочеться.

Розумію, що мої дзвінки можуть бути не до часу. Відправляти СМС мені теж страшно. Боюсь, що на мою СМСку може відповісти хтось інший. Якщо хтось інший, зі своїх, тоді не зможу стримати сліз. А якщо якісь орк?

* * *

Коли почалася війна він прорвався таки до нашої частини. Я не зміг. Житомирська траса вже була перекрита.

Він подзвонив мені 24-го.

– Командир, виїжджаю на Житомир. Зараз. Поки траси не перекрили.

– Я на сутках, не можу кинути пост. Тебе викликали?

– Ні. Не можу чекати. Короче, командир, там побачимось.

– Зустрінемось, Серьoga.

Я в оперативному резерві першої черги. Офіцерський склад. Усі контакти відомі. Чекаю виклику. На всяк випадок, ще 24 лютого, попередив начальника охорони, що якщо мене викликають, то треба шукати заміну.

Але розумів, що заміни не буде.

Скільки таких залишилось тоді не там де повинні бути? Скільки проривались до своїх частин крізь села та ліси?

* * *

Поки я чергував на сутках, моя Дружина переїхала з Міста, до своєї сестри на Бобровицю – боятись разом не страшно.

– Твої речі зібрала. І рюкзак воєнний. І теплі шкарпетки, і ніж твій «Оріел», і ліхтарик. Ні. Берці та камуфляж не брала. Не знаю де твій спальник. Їдь сюди, короче, розберемось.

Тож поїхав туди. Телефони мої у військоматі є. Недавно уточнювали.

* * *

Другий день. Чекаю. Подзвонить чи ні?

Скільки вже пройшло з часу «Ч»? «Ч» +27годин? «Ч»+29 годин?

Час «Ч» – це військовий термін, який означає початок бойових дій, або військової операції. Відлік часу від початку бойових дій, для розгортання мобілізаційних ресурсів.

А ще «Че» – це скорочена у соцмережах назва Міста. «Че» – Чернігів.

Чого чекати? Ворог вже майже під містом. Київська траса перекрита для будь якого руху. 95-а бригада дислокується у Житомирі. Вони повинні призначити запасний район. Це не обов'язково Житомир. Пунктом збору для формування відмобілізованих частин може бути інша місцевість.

Постійна зміна обстановки, плутанина, переїзди, влаштування запасного району...

Не дзвонять.

Поки вони роздупляться, повоюю у теробороні. Потім розберемось.

Тоді, у перші дні, усі шукали зброю та формували тероборону.

А ще шукали інформацію. Її теж було мало. Тому з усіх боків дзвінки.

– Зброю дають на Репкінський, на Подусівці. Але там треба контракт підписувати. На хер мені на цілий рік, знов впрягатись. Тільки звільнився.

– У військоматі дають без контракту. Але там черга велика.

– Був вчора у військоматі. Зброя закінчилась. Казали завтра приходьте. Може підвезуть.

– Чув, що тероборону формують в Обласній адміністрації.

– Черга може кілометрова. До самого кінотеатру «Жовтень». Зброя закінчилась. Дають якісь талончики, замість зброї.

Куди йти? Почну з військомату. Може там буде якась перевірена інфа. А там по місту розберуся.

Збираю рюкзак та на всяк випадок попрощався з дружиною.

– Куди? – вийшов з сараю здивований Юра, чоловік сестри моєї дружини.

– У військомат схожу, там казали зброю дають. Може щось узнаю.

Якось буденно вийшло, наче зібрався на сусіде озеро наловити карасів до обіду.

– Пішки? Чекай, машину заведу, теж з тобою поїду.

– Я теж з вами, – вийшов з двору Володя Пилека, кум Юри. Він не говорив багато. Його діалог з собою відбувався всередині. Це було видно по його обличчю, суворому, серозному та трохи розгубленному.

Ми зібралися у машину і вирушили у Місто.

– На виїзді наші танки, блок-пост, не випустять, треба дворами.

Поїхали дворами.

По дорозі йде хлопець з військовим рюкзаком, у берцях. Молодий, коротко стрижений. З палаючими від рішучості очами. Ми зупинилися біля нього.

– Ти у військомат, братан?

– Так.

– Сідай. Ми теж туди.

На Переправі вже стоїть перший блок-пост.

– Хто такі? Куди? – питає суворий, роздратований, сивий військовий з автоматом. Усі витягають паспорти.

– До військомату, по зброю, – кажемо рішуче.

Витягую ще й УБДху, щоб було менш питань. Військовий оглядає салон автомобіля, проковтує слину та вибухає усім накопиченим роздратуванням та злістю.

– Якій, зараз бля, військомат? – кричить він. – На хер ви ще це дитя з собою ташите!

Він суворо дивиться на хлопця.

– Я не дитя! – кричить хлопець з заднього сидіння. – Мені вже 22 роки!

Він розгортає свій паспорт та намагається показати його військовому.

– Та ну на хер! Розвертай, негайно! – кричить сивий, не звертаючи увагу ні на паспорта, ні на хлопця, ні на нас. – Вони вже на вулицю Білова виходять.

Він вже суворо приглядається до обличчя свого коман-дира, який щось сумно слухає по рації, хитаючи головою.

Ми розвертаємось та їдемо назад. По дорозі зупиняємось, щоб висадити хлопця з військовим рюкзаком.

– Вибачай, братан, – кажу. – Може іншим разом.

Він нічого не відповідає. Мовчки бере з машини свій рюкзак та підіймає долонь догори. По його обличчю котяться сльози.

* * *

То були перші сльози цієї війни, які я побачив.

І це не були сльози горя або страху, які потім стали звичайними для нашого сьогодення.

Перші сльози війни були сльозам образи та безсилля, від того, що йому не дають можливості захистити свою Батьківщину.

Де ж ти зараз, братан?

Де твій військовий рюкзак?

Чи вдалося тобі отримати зброю?

Чи живий?

* * *

«Живий» – отримую я СМС наступного дня від Серьоги.

Ну, Слава Богу, думаю. Дякую, що живий!

Живи і ти, 22-х річний Бобровицький хлопець з військовим рюкзаком!

Зброя

- Мужики, де ви озброювалися?
- У вас немає більше автоматів?
- А там ще є?

Біля старого, іржавого бусу переодягалися у камуфляж два дорослих дядьки. Поруч з ними стояли новенькі АК-45.

Вони підозро подивилися на нас. Тоді усі дивилися на незнайомців з підозрою. Доки ти не поруч, не зі зброєю в руках.

- То до командира, хлопці.

Командир, зовсім молодий хлопець, у камуфльованій масці, стояв біля військового КАМАЗу та з кимось жваво розмовляв по телефону. Погляд його був тривожний.

Тривога висіла у повітрі. Здавалось, рахунок до наступу орків йшов на хвилини.

Інтернет переповнений тривожними новинами. Оркі штурмують аеропорт Гостомеля, це вже майже Київ. Столиця

готується до вуличних боїв. Захоплена Чорнобильська станція. Харків тримається. Бої під Сумами, Охтиркою, Скадовськом, Маріуполем. Втримаємось?

На морозний похмурий ранок з сусідніх дворів повиходили люди. Вони стояли поодаль від військових, намагаючись по їх діям з'ясувати обстановку.

На вулиці вже розгорнули кулеметний розрахунок, біля якого нервово палили два бійця. Поодаль, на іншій вулиці стояв протитанковий гранатомет СПГ-9, як кажуть військові – «Сапог».

Усі чекають наступу ворога.

– У мене немає зброї, їдьте у військомат, – молодий командир оглянув декілька чоловік різного віку, які стояли поруч зі мною.

– Не пускають!

– Там вже немає, кажуть!

– На блок-посту, на Переправі розгортають!

– Ми допоможемо, тільки дайте зброю!

– Військомат закритий!

– Я офіцер!

– Я АТОшник!

– Я служив!

З усіх боків загомоніли стоячи поряд селяни. Вони різної статури, різного віку, різного одягу. Нікого крім Юри, його кума Миши та Вовіка Пилеки не знаю. У Юри у підвалі вже другий день переховуються наші жінки та діти.

Мене теж ніхто не знає. Тому дивляться підозро.

Молодий командир дивиться на паспорти, УБДшки та пом'яті військові квітки, деякі ще з красною зіркою, які йому суують з усіх боків люди.

– Добре, зараз зв'яжусь з командуванням, – обіцяє молодий командир, відходячи за КАМАЗ.

Бачу, що розмовляючи по телефону, він швидко рахує прибілизну кількість охочих отримати зброю.

Побачивши рух біля військової машини, з вулиці швидко йшло ще декілька чоловіків. Командир хитнув головою телефону та оглядає бажаючих. Погляд його змінюється на більш впевнений.

– Командир, я підвезу, якщо треба, – водій буса дивиться на командира.

Командир хитає головою.

– Паролі знаєте?

Водій задоволено посміхається. Хоч якесь поповнення. А головне бажання.

– Хлопці допоможете? У мене машина тільки вперед їде, задня передача не працює.

– Назад дороги немає, – каже хтось.

Ми посміхаючись виштовхуємо бус. Поруч зі мною сідає Юра. Останнім вдерся на сидіння Вовік та ще декілька чоловік сіли прямо на підлогу багажного відділення.

У водія нашивка «Правого сектору» на грудях.

– Як тут краще виїхати, хлопці? Хто місцевий підкажіть.

– Усі місцеві. Тут краще через Сосніцьку, потім направо, на Бортнянського, – каже кремезний чоловік, який ледве поміщається у машині. Це Вася Ляшко, з яким ми потім будемо стояти на нічних чергуваннях.

– Краще одразу на Механізаторів, а там на Шевченко вискачемо, – каже його сусід, худорлявий, наче підліток, 60-річний Вітя Житник.

– Ге, хлопці, – сміється водій. – Краще давайте хтось один. Усі замовкають.

– Мій позивний «Завгар», – розповідає водій. – А це «Прораб». Ми приїхали зі Славутича, там мер відмовився захищати місто. Тероборони не створили, дороги не перекрили, жобного блок-посту. Або готують місто до здачі, або дають вільний коридор, щоб місто зберегти, суки! А ви тут в Чернігові молодці! Тут все по дорослому. Мені так подається.

Місто вирує військовими та цивільними чоловіками зі зброєю. На блок пості стоїть БТР та ЗУшка – зенітна установка.

Командир блок-посту заглядає у переповнений бус.

– Везу хлопців озброюватися, – весело вітається з командиром «Завгар».

Цікаво, що подумав цей командир?

І старі і молоді. У всіх очі горять. Дивляться з надією – пропустять чи ні?

Усі добровольці. Рішення вже прийняте. Рішення правильне. Судячи по пом'ятому та зморщеному обличчю деяких, для когось, може, єдине правильне рішення у житті. Не важливо хто ти був до цього. Важливо хто ти є зараз та де ти є. Може не все так погано.

Ворота військової частини були розкриті настіж. Частина встигла передислокуватися. Казали, що напередодні в одну з казарм влучив ворожа бомба. Казали, що загинуло декілька військових, серед яких дівчина.

Що вони робили у пустій частині? Чергували? Охороняли майно від мародерів? А може все це лише чулки. Чуток багато. Мабуть стільки ж, скільки орків навколо Міста.

Напроти, біля будівлі районного відділу міліції, стоїть КА-МАЗ та близько трьох десятків людей у цивільній та військовій формі.

З КАМАЗу вивантажують черговий ящик зі зброєю.

– Тільки швидше, мужики! Часу немає, – каже «Прораб», дістаючи сигарети.

Ми стаємо у чергу.

– Ви звідки хлопці? – спитав хтось з натовпу.

– З Бобровиці, – відповіли.

– То добре, молодці.

Хтось з військових йде по черзі.

– Показуємо тільки паспорти України.

Усі показали паспорти. Він дивився на паспорти, обличчя та хитає головою.

Біля КАМАЗу, ще один військовий записує у звичайний шкільний зошит номери автоматів та прізвища того, хто його отримував.

Ось так.

З паспортами не звіряє. Вірить на слово.

Зовсім нові автомати АК-74, ще в маслі, з тугими карабінами та ще не замацаними ремнями. Ні як не можу здвинути перемикач вогню. Він тугий, бо новий. Нарешті вдалося. Я перемикую затвор. Спускаю курок та знов ставлю на запобіжник. Все в порядку. Все працює.

Буду перший, хто зробив це для тебе, кажу своєму автомату.

Юра з Вовіком сидять у натовпі, біля тільки що розкритих, як консервні банки, ящиків з патронами, розпаковують паперові кубики з патронами та споряджають магазини.

– Юра, потім зарядишся! Кидай по кишнях!

З будівлі хтось виносить якісь пакети та кидає їх на землю.

– Аптечки беріть, хлопці, – кричить жіночий голос.

– Юра, мені візьми!

Кидаю дві аптечки у рюкзак.

– Форма, пацани, якщо треба, – кидає хтось запаяні у целофан камуфляжі. Хтось поруч починає розпаковувати пакет та одягатись.

– Який розмір? – питаю я.

– Який тобі треба? Зараз пошукаю.

– 50-52, – кажу та швидко кидаю у рюкзак, підсумок та порожні магазини.

На землю лежать зовсім нові тактичні поясні ремені зі всякими поліцейськими примочками, для рації, для наручників, для газових балончиків. Хтось, переді мною, кидає пакет з новеньким камуфляжем.

– 50-й, – говорить хтось.

– Дякую.

Починаю швидко вдягатись. Хтось допомагає мені.

– Тільки ці нашивки познімай! – каже хтось, зриває з мене нашивку на спині та кидає на землю. На нашивці надпис «Поліція».

– Покидали все, суки та повтікали! А потім побачать на фотках свою форму та будуть казати, що ми воювали! На хер все знімай!

Хтось смикає нашивку у мене з плеча. Зриваю нашивку з грудей.

– Хлопці, хто з Бобровиці, поїхали швидко!

Кидаю все що залишилось у рюкзак та швидко бігу за набо-
ями. Напівпорожня коробка з паперовими упаковками чіпляє мене гострими краями. Беру її в руки та швидко прямую до буса.

По дорозі заряджуся.

– Всі? Поїхали!

Скільки нас? Вісім? Десять?

Обертаюсь. Юра, Міша, Вовік тут. Інших я не знаю. Поки не знаю.

В бусі тісно, але вже не сумно.

– Як його, блядь, заряджати?

– Ти шо в армії не служив? Дай сюди, Вітя.

– Не тикай мені стволом у очі!

– На запобіжник постав, ну тебе на хер.

В тісноті буса, споряджаючи магазин, помічаю кров на автоматі, потім на своїй руці.

Порізався о гострі край коробки, здогадуюсь, зализуючи рану.

Поганий знак.

Але сонячне. Тепло. «Майже весна».

Ми вже зі зброєю.

Встигли.

Порядок.

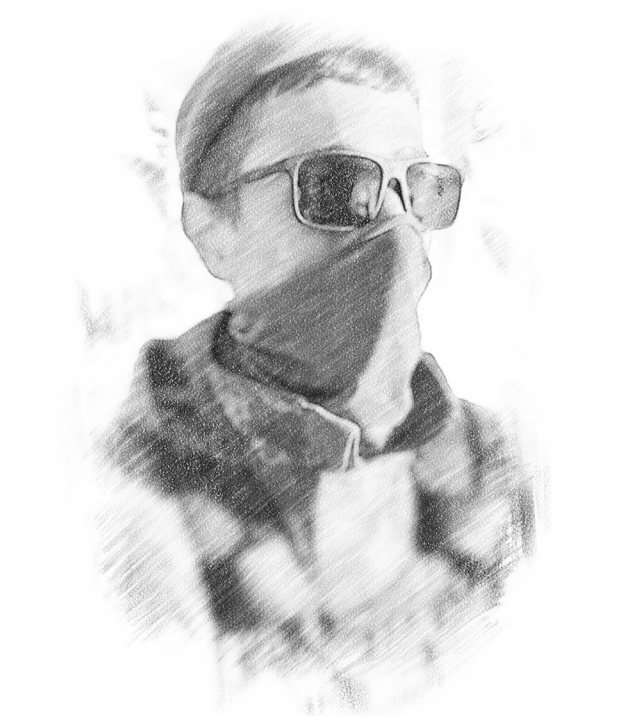
Втримаємось.

* * *

З того самого, нашого бусу «Завгара», який не мав заднього ходу, вже за два тижні загинуть три чоловіка.

«Остап»

На першу нараду зібрались не тільки ті хто отримав зброю, але й безліч Бобровицьких роззяв, які шукали будь якої інформації. Що відбувається? Де ворог? Чи можемо дати відсіч? Так буває завжди. Під час війни, люди стають більш допитливими. Цим користується ворог, щоб заслати у натовп своїх «козачків». Тому зайвих розігнали, коли прийшов «Остап».

Залишилось чоловік двадцять зі зброєю.

– Потрібні люди на допомогу солдатам на кожній вулиці, – було видно, що молодий командир був не готовий до такої кількості місцевих, зі зброєю підтримати його не багаточисельний підрозділ.

«Остап» нарешті стягнув балаклаву, яка закривала його обличчя.

Дуже молодий хлопець з розгубленим, ще дитячим обличчям.

Що він закінчував? Він казав Львівський військовий інститут. Якщо у минулому році, то він командує лише пів року. А якщо достроковий, то може місяць-два.

Але, крім розгубленості, на його обличчі було видно недовіра, бо м'яко кажучи, зовнішній вигляд деяких ополченців та

незнайомі особи, не викликали у нього впевненості у боєздатності та очікуваної дієвої допомоги.

Незнайома місцевість. Незнайомі люди. Незнайома обстановка. А на кону – життя.

Але рішучість та пропозиції місцевих оборонців його трохи заспокоїли.

«Остап» погодився створити на перехресті блок-пост, погодився з ночівкою у своїх хатах, погодився на двогодинні цілодобові чергування, облаштування бойових осередків гумовими шинами та мішками з піском, виготовлення «бандерівських смузі».

Вражений ініціативами «Остап» дав усім свій особистий телефон.

Для координації наших дій, ми вибрали собі старшим – Сашко Бондаренко, молоду, активну, рішучу людину, як мені показалось з бойовим досвідом. Єдиний з усіх броніжилет був саме у нього. Військову розгрузки та виправку мав ще один, Сашко «Беркут», але він був дуже молодий.

Хтось запропонував дати нашому підрозділу назву. Територіальна оборона Чернігова була у самому Місті. А тут, на Бобровиці окрім «Остапа», його командування та десятка солдат, про нас не знав ніхто.

Запропонував назватися «Бобровицький укрєпрайон» – скорочено «БУР». Усі посміялися та забули. Але назва БУР, все ж таки по трошки прижилася.

Саша Бондаренко розподілив нас по вулицям та визначив час нічного чергування.

Нам з Юрою дісталась остання вулиця Бобровиці, де стояли сержанти Серьога «Мисливець» та Руслан «Рудий».

Вдень ми з Юрою Богданом чергували поруч з «Мисливцем», а вночі на блок-посту, на в'їзді на Бобровицю.

«Остап» бігав по Бобровиці, координуючи своїми підлеглими та вирішуючи питання зі штабом. Але раптово зник через декілька днів.

– Пацан, – «Мисливець» був у розпачі обговорюючи це з «Рудим».

Ми чули тільки уривки їх сперечань.

– Він не повинен кидати свій підрозділ. Він командир. Ще й на зв'язок не виходить. «Перший» знає?

Руслан «Рудий» хитає головою.

– Казав нікому не казати. Тепер командир ти, – Руслан «Рудий» хлопав «Мисливця» по броніку. – Як головний сержант підрозділу. Телефон та радіюку можуть запеленговати, тому він їх вимкнув.

З уривків дуже емоційних розмов солдат, ми зрозуміли, що він пішов «туди, на пагорб, особисто коректувати вогнем».

Усі знали, що пагорб був у Новоселівці. А Новоселівка – це «нуль». Сама висока точка перед Містом.

Було відчутно, що не зважаючи на зовнішній осуд, старі воїни, у глибині душі поважали командира за цей вчинок.

Після зникнення «Остапа» стало більш тривожно.

* * *

На другий день, ми з Юрою чергуємо на блок-посту. Сидімо на лавці у темряві та розмовляємо про «Остапа».

– Коли я був молодим 20-річним лейтенантом то командував 18-річними пацанами, – кажу Юрі. – А йому достались у підлеглі, досвідчені, 40-річні мужики.

– Так он же командир, – каже Юра. – Повинен командувати, а не лізти самому.

– Посилати на виконання небезпечного, смертельного завдання само по собі дуже важко для будь-якого командира. А посилати старшого за себе у два рази, батька дітей, можливо діда, ще важче. Навіть за горілкою посилають самого молодшого.

Я важко здихаю.

– Боїться, що поза очі скажуть, типу – знайшов молодого. Він соромиться свого віку. Тому йде сам. Корективщик це

дуже небезпечно. Але він тільки закінчив училище. Він знає як це робити правильно.

Раптом у темряві чуємо щось схоже на впевнені кроки. На годиннику майже три години ночі. Прислуховуємось. Дійсно, хтось йде по темряві вулиці в наш бік. Тихо перевозжу запобіжник на стрільбу одиночними. Автомати ми зарядили, ще виходячи з дому.

Ми з Юрою розходимось у різні боки за дерева, про що домовлялись раніше. Заздалегідь домовились, що питати пароль буду лише я. Юра повинен мовчати весь час, щоб не видавати своє місце, а у разі зіткнення, підтримати вогнем.

Коли фігура людини з'являється з темряві і її стає чудово видно у приціл, гучно розриваючи темряву кричу цифру пароллю.

– Ух ти йобтять, – раптово каже людина та завмирає на місці.

Людині було відомо, що наступний крок без пароллю може спровокувати постріл, бо вона сама про це казала, під час нашої єдиного інструктажу. Бо людиною тією був саме «Остап».

«Остап» вигукнув свою цифру пароллю.

– «Остап» ти? – я вже знав що то був він, але хотів впевнитися почувши його голос.

– Нічого собі, – розсміявся «Остап». – Навіть не очікував, що тут так серйозно.

Видно, що «Остап» несподівано задоволений.

Ми трохи спілкуємось, розряджаючи напругу і він йде далі, до «штабу».

– Звичайно він не очікував, кажу Юрі. – Хто ми для нього такі? Звичайні селяни, добровільно прийшли – добровільно пішли. Що з нас спитати? А тут виявилось що все працює. Блок-пост, паролі, цілодобові чергування. Ніхто не спить. Караули стоять. Пильнують.

Після цієї ночі «Остап» почав впізнавати нас та вітатись.

Ми ставали своїми.

* * *

Командир протитанкового взводу механізованого батальйону Першої окремої танкової Сіверської бригади, лейтенант Остап Островський, з позивним «Остап», загинув під Бахмутом рік потому.

Коктейль війни

Ми з Юрою мовчки лежали на великому листі пінопласту на лузі та спостерігали за місцевістю. Було тихо, безлюдно та холодно.

Було так затишно, що я замислився, а як саме відчувається війна. Де вона відчувається? Яка вона на смак?

Почав дегустувати повітря та свій внутрішній стан.

Як справжній сомельє, виходячи з свого досвіду, намагався розкласти атмосферу, яка вітала зараз над Бобровицею, на якісь складові.

З чого складається цей коктейль війни? Що намішав у своєму шейкері той небесний бармен?

Не зважаючи на фізичне відчуття морозного відтінку, у повітрі перебуває запах надії, що неминуче прийде весна, яка «вгамує». Вгамує все і усіх.

Присмак перемоги весни, який змішується з людськими надіями.

Навіть не перемоги, а якогось переможного куражу, якому придавали впевненості стоячи поруч наші танки, артилерія, того, що ніхто не тікає, на кожному кутку вулиць лежали білі мішки наповнені піском, гумові шини та «бандерівські смузи» – символи спротиву, Майдану. Це надихало.

Ще був помітний страх, змішаний з ненавистю.

Ненависть завжди питає будь яку війну. Мабуть так як і страх. Це було природньо для війни. Спочатку страх, а потім ненависть. Ненависть до того, що викликало у тебе цей страх. Чим більше в тебе страху, тим більше в тебе ненависті.

Але звідки відчувається цей страх?

Від погляду дружини, її сестри, куми, дітей, що ховалися у підвалі Юриного будинку?

Від жінки, з сусідньої хати, що приносила вранці термоси з гарячим чаєм?

Від «Мисливця», який знав справжню обстановку?

Від вибухів, що було періодично чути десь у далеку?

Від нових постах у «Молнії», що ворог вже близько від Києва?

Від тривожних дзвоників друзів?

Від постійних питань на терезах думок – пройдуть чи не пройдуть?

Від запаху диму, від грубок, на яких готують їжу притихлі люди.

Але цей дим спокійно підіймається вгору.

Холодно, але усі живі, гріються по хатах, готують їжу, дивляться новини.

Що ще?

Ледь примітний запах збройної олії. Пахне від моїх пальців, які забруднив, заряджаючи ленту кулемета.

«– А, лента, за лентою, набої подавай...»

Скільки буде коштувати їм моя смерть? Скількох встигну забрати? Скільки ми протримаємось? Чи прийде допомога?

Невже, вони ще сподіваються на якусь перемогу? Але перемога весни, це також природньо, як і перемога демократії над тоталітаризмом.

Що дає їм надію? Невже ці поодинокі сніжинки, що кружляють у повітрі?

Сніжинки, якось природні саме на війні. Якось по кіношному.

«– Ну, что старшой, окропим снежок красненьким?»

Кіношні візуальні образи також формують нашу свідомість. Надають їй пафосу, цікаву красиву картинку, або влучну, в якісь момент, цитату. Тому й смерть, яку ми бачимо у кіно, не така страшна, як у житті.

Уявляю себе вбитим, який лежить на безлюдному лузі і ці сніжинки падають на обличчя і не тануть. Який чудовий кадр, але нажаль вже став кіношним мемом.

Але атмосферо.

І все це під пісню, скажімо, з фільму «Вбити Білла» Квентина Тарантино, коли поранена Червоною Мамбою, китаянка О-рен Іші, падає на сніг, а сніг все також повільно продовжує йти.

Людини немає, а все йде як йшло.

Все йде як йшло і так буде і після.

Про це я завжди думав повертаючись після поховань, з цвинтарю. Як це так, людини немає, але нічого не змінилось. Усі йдуть на роботу, вирішують свої проблеми, їздять авто, стоять на зупинках, купують щось у магазинах. Все як завжди, але вже без нього.

Миру не прийшов кінець. Чого боятись смерті, коли смерть прийде мене вже тут не буде, казав грецький філософ Епікур.

«– Не дрейфь, Кабанаре, раньше смерти не умреш».

Дивлюся у бінокль на пагорб Братньої могили перед нами на луку. Бронзова жінка з похилою головою з маленькою дитиною на руках.

Що це за могила? Загиблих під час Другої Світової війни, які захищали Бобровицю? Ніколи туди не ходив. Шукаю в інтернеті.

«Братська могила мирних жителів, розстріляних фашистами у 1941-1943 роках».

«22 лютого 43 роки фашистами замучено та спалено 712 мирних громадян Бобровицької сільської ради»

Цікаво. 22 лютого.

Пройшло майже 80 років. Чиєсь ціле життя без війни.

Під час війни завжди приділяєш увагу, якимось цікавим збігам цифр, дат, приміткам.

Там можна зробити «секрет» -прихований спостережливий пункт. З цього пагорбу добре видно луг.

Мабуть, ні. Це занадто напевно. Координати є навіть у інтернеті.

Хто були ці люди, що поховані у цій могилі? Євреї? У 41-му можливо. А у 1943-му хто? До цієї війни тут був хутір. Юрков хутір. Знов якісь дивні збіги з моїм іменем. До чого це?

Юрков, від назви місцевої Гергієвської церкви. До речі саме на її місті стоїть зараз поліцейський відділок, де ми отримували зброю.

Знов збіг?

Цікаво хтось приглядає за цією могилою? Чи є зараз ті, чий рідні були поховані у цієї могили? Чи буде зараз щось подібне? Не хочеться думати, але думки самі лізуть у голову.

* * *

– Машина! – Юра бере бінокль та перекатується по траві у іншій бік.

З боку Десни по луку, юзуя колесама по луговій багнюці, швидко їде автомобіль.

– Юра давай с того боку заходь, я з цього! Як він, сука, сюди продерся?

– Схоже «Ніва». Темно-синя. Там багато людей сидить.

Юра спостерігає у бінокль за автомобілем, який швидко рухається до нас.

Ми на відкритий місцевості. Якщо встанемо, будемо дуже хорошими мішенями. Може краще підпустити її до паркану? Там кулемет. Мисливець». Інші хлопці. Треба їм якось сказати, попередити.

Швидко дістаю телефон та шукаю номер нашого командира – Сашка Бондаренко, з другого блок-посту.

Запізно.

Юра вже встає, підіймає руку зупиняючи машину.

Кидаю телефон, клацаю затвором, лягаю на пагорб та цілюсь у машину.

Бля, Юра, відійди з лінії вогню.

Юра закидає автомат за спину та перевіряє документи.

Серце стукає, розганяючи кров до самих п'яток. Через приціл бачу сині паспорти. Але ж хто зараз буду показувати інші?

Стекла не тоновані. У машині, як мінімум, троє людей. На-чебто якась червона шапка. Може дитина?

На автомат лягають сніжинки. Вони не тануть.

Під ногою, якісь камінь, давить. Не зручно ліг. Пізно по-правляти. Дарма. Якщо щось буде, буде швидко.

Юра роздивляється паспорт.

Чому так повільно? Хоча б не ДРГ. Цікаво, вони бачили мене? Якщо, зараз відчиниться пасажирські двері, дам попереджувальний. Якщо це вороже ДРГ, вже б щось сталось.

Хочуть проїхати далі? Але ж там ще наші блок-пости. На усіх вулицях. Все перекрито.

Юра обертається та щось кричить мені.

Не чую. Вітер с луку несе його слова кудись в іншій бік. Але його автомат, все ще за спиною.

– Юра, що там!?!– кричу що є сили.

– Нормально! – кричить Юра. – Свої! Їдуть забирати рідних!

Юра щось пояснює водієві, вказуючи рукою кудись у мій бік.

Машина рухається.

Юра хитає рукою та дує у замерзлі руки.

Встаю, але автомат тримаю на по готові.

Через скло машини чоловік за кермом показує мені долонь. Поруч перелякана жінка, зі скляними від сліз очами.

На задньому сидінні дівчинка, років 10, у червоній шапці, з відкритим ротом та великими, від цікавості очами.

Вона дивиться не на зброю, а у мої вічі. По них зараз можна прочитати більше. Війна швидко вчить. Навіть дітей.

В її очах, якусь долю секунди, відчуваю весь спектр всього того, що вітає у атмосфері – тривога, страх, бойовий кураж, захопленість, гордість, впевненість у перемозі.

Коктейль занадто міцний для дитини. Але іншого немає.

Усі зараз дихають одним повітрям, думаю, дістаючи з кишень сигарету.

Молода війна

Вони стояли на нашому блок посту та посміхалися.

Вона – зі стомленим полегшенням, витираючи надувані холодним вітром сльози, він – з сіяючим захопленням та заздрістю.

«Мисливець» оглядав їхні паспорти.

Вона – жінка років тридцяти. Він молодий, високий хлопець, років 16-ті, у чорних армійських берцях.

Поруч стоять їх речі. Два великих рюкзака та пара пакетів, з яких виглядали пляшка мінералки та золотиста задниця батону. Рюкзаки передбачливо відкриті, для огляду на блок-посту.

– Ми з Києва йдемо, – посміхаючись каже вона.

– Пішки? – дивується сусідський мужик.

– Так. Де люди підвезуть, де самі. Іноді, по полях, так безпечніше. Другий день вже йдемо. У людей переночували. Я у Києве працювала, а мій брат у військовому ліцею вчився. А тут війна почалась. У мене дитина п'ять років, з мамою, у Кобилянках сидить. Мені треба до дитини.

– Там же орки.

Дівчина дивиться на нас не розуміючи. Ви що дійсно не розумієте? Я ж сказала – там МОЯ ДИТИНА.

– Так, а що робити? – винувато посміхаючись каже вона.

Дійсно, що тут можна сказати? Усі розуміють ризики – раптові обстріли, перевірки, підозри погляди, шалені кулі, або зовсім не шалені.

Таких людей ходить багато. У кожного свої справи. А війна ще молода, не досвідчена, вона ще не скасувала звичайного життя та побутових обов'язків.

Вчора старенька бабуся, зі сльозами на очах просилася проїхати «по під хатами» подоїти корову.

– Синочки, я швиденько на лісапеді. Вона ж, біднесенька, день не доєна. Кричить, напевно, мене кличе. У мене серце болить, заходиться. Нічого робити не можу. Ні про що більше думати не можу. А я вам, синочки, молочка свіжого привезу, а?

– Яке молоко, мамочка? Ви що не бачите, що робиться?

Вона запобігливо посміхається. Вона все знає. Про небезпек, про луг, який прострілюється, про те що треба ховатися, вже розрізняє «вихід та прихід». Вже усі вже знають. Але її біль, за недоїну корову, яка страждає десь на «нулі». Повільно, щогодинне, свербить, наче заноза, та стає нестепною настільки, що навіть раптова смерть не страшить її.

Вона їде під ворожими прицілами, зі щасливим обличчям. «Дозволили». І я, супроводжуючи її поглядом, витираю сльозу, яка з'являється від холодного вітру.

А що зараз, можна сказати дій дівчині, Матері, дитина якої, сидить з бабусею під окупантами.

«Мисливець» віддає їм паспорти. У нього свої завдання.

– Зачекайте зараз повинна машина їхати. Підкине вас до Новоселівського блок-посту, а там...

– Ой, дякуємо, може ми самі? Просто підкажіть де тут можна безпечніше пройти.

«Мисливець» відходить втративши інтерес.

Безпечніше? Де тут зараз безпечніше? Годину тому було тут, а зараз хто зна?

– Пойдьомте до мене, – вказує сусідський мужик на свою хату. – Жінка як раз борщу зварила. Гарячого поїсти. Там і зігрієтесь, поки чекати будите.

* * *

Машина не приїхала навіть через годину. Всяке буває.

Вони вийшли з хати сусідського мужика вже зі свіжими обличчями.

– Ой, не треба, ми самі, – кажуть вони, звалюючи важки рюкзаки собі на плечі. – Скільки тут йти? Якихось кілометрів двадцять залишилось.

– Берці, – вказує «Мисливець» на чоботи хлопця. – Можуть виникнути питання на тому боці.

– Знаю, – каже посміхаючись хлопець. – Але у мене іншого взуття немає.

Вони швидко пішли у бік останнього блок-посту. Брат та сестра.

А холодний вітер знов видув сльозу з мого ока.

Може й доберуться, думаю я дивлячись їм у слід, війна ще молода, не досвідчена.

Їй лише чотири доби.

«Мисливець» та «Рудий»

Серьога, з псевдо «Мисливець» – невисокий, мовчазний чоловік у брудному броніку та вже добряче подряпаному камуфляжі. Зовнішній вигляд, важкий погляд та мовчазність його, говорить про те, що він служить багато років.

Його товариш Руслан, з наліпкою свого псевдо – «Рудий», навпаки високий та балакучий. У нього ще є наліпка червоно-чорного прапора – Правий сектор.

Серьога та Руслан – розрахунок СПГ – 9 (станковий протитанковий гранатомет), якій у ВСУ називають «сапог», або «шайтан-труба».

Звичайний розрахунок «сапога» – 4 чоловіка, бо він важить 47.5 кг, переносити його важко. Але більше людей немає.

«Сапог» «Мисливця» та «Рудого» криють цю вулицю. Останню перед лугом. Важка техніка по луку не пройде, зав'язне. Це остання вулиця де можна проїхати важкою технікою.

Від легкої, на луку прихований ПТУР (протитанкова керована ракета), за яким, разом з оператором, сидить Андрій «Прораб».

Саме на цю останню вулицю Бобровиці, на допомогу Серьогі «Мисливцю» та Руслану «Рудому» і розподілів нас наш вибраний командир БУРу – Саша Бондаренко.

Ми з Юрою Богданом прийшли їм на допомогу.

«Мисливець» та «Рудий» дивляться на нас з Юрою. Що вони думають?

З одного боку, на війні зайвої зброї не буває. Кожний боєць, навіть самий поганий, все ж таки боєць і нікому, навіть йому самому, не відомо, яким він виявиться в бою. З іншому, поганий боєць на війні зайвий тягар. А цивільний, зовсім «розхідник».

Навіть знайомитись ближче не має бажання. Зі знайомими важче прощатися. Чим більше знаєш про людину, тим болючіше буде потім. Емоції на війні зайві. Вони теж тягар.

Про що він думав дивлячись на нас, тоді 26 лютого? Важко сказати.

Добре, якщо як на звичайних цивільних, немолодих хлопців, з бажанням допомогти? А якщо як на переодягнених «сепарів», які можуть у певний час бахнути в спину?

Через декілька годин, дізнавшись про нас трохи більше, розслабився, навіть сховався в туалет, довіривши нам «сапог» та «пакемон» (ПКМ – кулемет Калашникова модернізований).

Кулемет стояв поруч з СПГ, у невеличкій ямці, яка була обкладена мішками з піском, прикриваючи протитанковий розрахунок.

«Мисливець» зрадив, коли я сказав, що знаю «як працювати з пакемоном».

– Ось ця вулиця – сектор вогню, – сповістив «Мисливець».

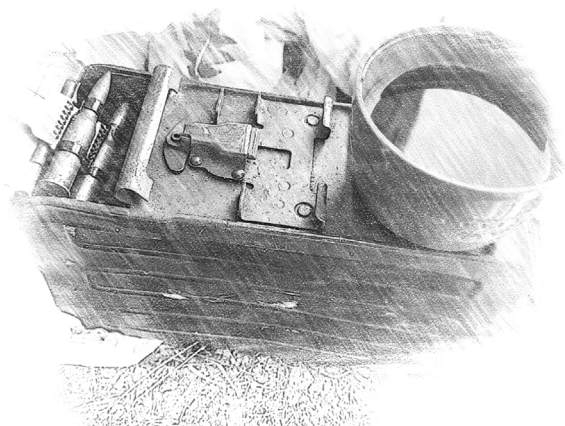
Я ліг за кулемет та подивився у приціл.

– Мій постріл перший, – продовжував інструктаж він. – По БТРу або «Тигру». Якщо відсечеш кулеметом піхоту, встигну зробити ще один.

– А якщо танк? – питаю я.

Він дивиться на мене та посміхається.

– Тоді, вважай, що нам не повезло.

Він все розумів, бо мав рацію, зв'язок з командуванням та посаду головного сержанта. А головне, тільки він знав, що протитанкових снарядів банально не було.

– Може якось укріпити «сапог». Що він посеред вулиці стоїть? – пропонував Андрій Вішняк, чий будинок був поруч.

– То все до сраки, – флегматично відповідав «Мисливець». – Якщо підуть танки, ми тут не надовго.

Хоча б, чесно, не весело думав я.

Сусідський мужик, чий паркан знаходився позаду нас, приносить нам їжу та каву та з цікавістю роздивляється «сапог».

– А віддача велика? – питає він, нахилиючись до сопла.

«Мисливець» обертається, дивився на його паркан та посміхається.

– Полум'я не дістане. А ось коли по нам вжарить, то паркану не буде.

Що там у вас за парканом? Гараж? Щось цінне є? Машина? Краще он, на луг вивезіть.

– А якщо по луку підуть? – цікавився вже не весело мужик.

– Ну, то таке... – філософськи чухає потилицю «Мисливець».

Дружина та діти Серьоги «Мисливця» знаходились у окупованій Городні. Звістки від дружини не має вже два дні.

Дзвонити їй він не може. Засічуть дзвінок, «вичислять» локацію, зрозуміють хто він. Далі тільки погані варіанти – візьмуть у заручники дружину, почнуть шантажувати, вимагаючи працювати на них. Або просто, вдарять по позиції мінометом. Тому дзвонить – ні варіант.

У дружини Серьоги, з тих самих причин також не має вибору.

Залишався лише один – бити ворога.

Юра Богдан

– Шо там, Юра?

– Бачили якісь білий джип. Понад Десною пішов з Новоселівки, може ДРГ. Пішли, перехопимо!

– Куди?

– Там тільки одна дорога, на Лодочну станцію виходить. А там наш блок-пост на Переправі. Там зустрінуть. По луку не поїде, зав'язне. Тобто тільки через нас, через Бобровицю. А якщо нам в тил зайдуть?

Швидко встаю з лежачка та беру зброю.

– Командиру треба сказати.

– Вже сказав, пішли.

І ми пішли.

Було сонячне. Тепло. Та страшно.

У повітрі ще стояв запах підірваної напередодні заправки.

Якщо там дійсно ДРГ, диверсанти, спецназівці, то нашою єдиною перевагою може бути лише раптовість. Напад якого не очікують.

Така собі перевага.

Густа, суха трава, невеличкі яри, хороша видимість, знання місцевості та автомати з повним БК, надавало впевненості.

Ми заряджаємо автомати, щоб не клацати, коли опинимось поруч та розосереджуємось, ідучи на відстані метрів 20 один від одного.

Думаю, а якщо серед цього ДРГ є снайпер? Покладуть тут нас разом, на луку, а серед цієї високої трави нас ще довго не знайдуть. Та навіть не снайпер, а реальна спецура. Підготовлені саме для вбивства.

Цікаво вони вже бачать нас? Може вже спостерігають з під того дерева, або ось с цих кущів.

Ми обережно обходимо кущі.

Нікого.

– Вони тільки по Рахматуліна можуть зайти. Давай, тут пройдемося.

Мені це все нагадує полювання. Мабуть Юрі також. Ось тільки хто тут мисливець, а хто здобич, поки ще не зрозуміло.

Раптом Юра зупиняється та присідає. Також швидко сідаю.

Юра показує рукою на яр. Скидаю чорну шапку та підви-
ваюся над сухою травою.

В глибині яру, на сонці блищить, щось схоже на скло авто-
мобіля. Автомобіля білого кольору.

Заховали в яру, суки.

Скільки до нього? Метрів п'ятдесят, не більше.

Озираюсь навколо, тихо перевозжу перемикач веденні вог-
ню у положення одиночними, щобхватило набоїв. Юра вже
обходить яр з іншого боку.

Повинно рухаючись вперед, вести безперервний вогонь,
думаю, щоб вони навіть голову не підняли.

Ні, знов думаю, одиночними не варіант.

Клацаю перемикач ведення вогню на положення стрільби
чергою. Краще швидше покладу рожок, а там може встигну
ще один зарядити.

Але хто буде крити під час перезаряджання? Я Юру, чи він
мене?

Так, він служив в армії, але коли це було? Треба було домо-
витись про спільні дії заздалегідь.

Сідаю на коліно та цілюся у бік яру. Приціл тремтить. Одра-
зу згадую, що треба вгамувати дихання. Повільно та глибоко
здиhaю...

Але Юра вже встає у повний зріст та цілюючись з автомата,
на ходу, йде у яр.

* * *

Юра Богдан застав війну у себе, на Бобровиці. Він чоловік
сестри моєї дружини.

З початку вторгнення, 24 лютого, моя Дружина переїхала
до своєї сестри. Тоді, за іронією долі, усі шукали безпеки саме
в тих місцях, де нею навіть не пахло.

Чому так виходило? Може тому що на війні немає безпечних місць. А може тому, що від війни не втечеш та не сховаєшся, бо вона вже в нас самих. І вже треба звикати жити з нею, прийняти її, пристосовуватися.

У Юри, до війни, був невеличкий бізнес з ремонту холодильних установок на рефрижераторах, яким він створив сам та займався ремонтом особисто.

Його руки, постійно були по лікті у машинній олії.

Його СТО зараз знаходилося майже на «нулі». Але тоді він більше переживав за свого негодованого охоронника, собаку «Бакса».

Потім коли ми озброїлися та сформували БУР, ми разом стояли на точці поруч з «Мисливцем», підтримуючи сектор обстрілу для його СПГ-9. Юра з автоматом, я за кулеметом.

Потім, Юра часто возив ЗСУшників на всілякі їхні таємні рубіжі.

Іноді під обстрілами. Так, допомагаючи бійцям, він знайшов варіант, по дорозі, годувати самотнього «Бакса».

Собаки також по своєму переживають війну.

Одного разу йому зателефонували з Міста.

– Може мер, а може Чаус. Якісь позивний сказав. Хіба я знаю, хто це?

Просили полагодити морозильну камеру для моргу.

– Юра, там, піпєць, – розповідав після повернення вражений Юра. – Орки Яцево захопили. Ховати людей немає де. Морг переповнений. Майже всі цивільні. Встановлював резервні морозильні камери, а вони не працюють. А у мене усі інструменти на СТО, а воно на «нулі». Короче, капєць.

Потім вони разом з Васею та Вітію Житником, усю ніч ремонтували КАМАЗ військових, якій мав виїхати зранку.

Вночі чергував разом зі мною, на нашому блок-пості БУР.

Виконував звичайну рутинну військову роботу.

* * *

І ось зараз, цей сором'язливий Юра, звичайний Бобровицький мужик, батько двох синів, автомеханік від Бога, не вагаючись, сміливо йшов на яр, де ховалась машина ворожої ДРГ.

В яру, замість машини, виявилось звичайне будівельне сміття – залишки бетону, скла та заліза.

Сьогодні обійшлося, подумав я, закидаючи автомат за спину.

Коли ти знаєш що там сміття, зовсім інша справа.

Ми обійшли весь луг, до початку вулиці Рахматуліна, так і не зустрівши нікого підозрілого.

* * *

Юра простояв у БУРі до самого кінця березня, коли вже Бобровицю крили по чорному.

Тоді вже він жив в моїй квартирі, відвідував мене в шпиталі, ремонтував холодильники для волонтерки, на Обласній лікарні, а ввечері з іншими знов йшов на блок-пост.

Потім 1-а танкова пішла вперед.

На першу вимогу, Юра здав свій автомат та повернувся до свого звичайного життя.

Звичайного для воєнного часу.

На своїй СТО, прихистив вціліле обладнання розгромленої Лижної бази, де до війни тренувався його молодший син.

Зараз він знов працює над відновленням Міста, ремонтує автомобілі на своєму СТО та допомагає виготовляти окопні буржуйки для фронту.

Звичайний Бобровицький мужик.

Звичайний роботяга.

Дуже сором'язливий.

І таких, звичайних, сором'язливих, як Юра Богдан, в Україні, до хера і трошки.

Будинок Марії

Коли ми висунули рубіж оборони ближче до Новоселівці та окопалися, місцева жителька Марія, віддала під наш БУР свою хату.

Просторий будинок родини Марії, набожної бізнесвумен середньої ланки, з іконами у всіх кімнатах, став нашою тимчасовою казармою.

– Читайте молитву, хлопці, – казала Марія. – Молитва, мого батька у ту війну врятувала. І нас усіх врятує.

Господарі з'їхали з оселі, від гріха подалі, але Марія приїжджала щодня, щоб привести нам свіжі продукти, теплі речі, чай, цукор, хліб, теплі речі, розповісти, як правильно топити баню та погодувати собаку, молоду вівчарку Сармата.

Собака був молодий, активний, веселий та дуже хотів втекти з вольєру. Одного разу йому це вдалося.

– Зачиняй калитку, – кричав мені Вітя Житник. – Втече!

Але не зважаючи на молодий вік собака був міцний. Його усі боялися. Хто зна що у нього на умі? Його не боявся лише

Вітя. Він спокійно заходив до нього у вольєр, збирав порожні миски, вимивав його, грався з собаком та зачиняв його.

У баню будинку Марії періодично приїжджали митися наші пацани з «нуля» – Олег «Завгар», Андрій «Прораб» та інші.

У баню, коли вона не топилася ходили грітися й ми. Там, прямо на теплому полу, грілися «карандаші» – снаряди для протитанкового гранатомету. Порохові заряди дуже чутливі до вологи.

Хата швидко перетворилася у своєрідну польову казарму.

Там, як і у казармі завжди тхнуло, брудними шкарпетками, чоловічим потом, перегаром від нечищеного рота.

Одного разу Марія привезла цілий мішок шкарпеток. Вони лежали на дивані і кожний міг вибрати собі за потреби.

– Хлопці, ви хоч шкарпетки переодягайте.

Спали у хаті всюди, де було місце. Навіть на полу.

Серьога «Мисливець» спав на кухні, тому що там стояли зарядні станції для радіостанцій, які постійно передавали всілякі зашифровані послання, призначені різноманітним позивним.

Але мозок Серьоги реагував лише на один – «Мисливець».

Більшість часу ми проводимо на вулиці, біля свого окопу та «сапога».

«Остап», дуже рідко з'являвся на нашому рубежі, віддавши командувати втриманням позиції суто «Мисливцю», як досвідченому та авторитетному бійцю. Серьога «Мисливець» став єдиним безпосереднім начальником для нашого БУРу.

Кожного ранку, коли ми ще стояли та першому нашому рубіжі, сусідка приносила нам два термоси гарячого чаю, забирала порожні. Дізнавалась про обстановку та ділилася новинами та плітками з Міста.

Сусід напроти варив різнокольорові пельмені. Передавав через паркан, питаючи про те що можна дізнатись.

– Тарілку потім заберу, як обстріл закінчиться.

Наша головна цінність то ЛЮДИ.

Все що ти не побажаєш, все про що ти можеш мріяти, все це дадуть лише люди. Ні гроші, ні посади, ні батьки, ні родичи.

Звичайні люди, яких ти навіть не помічаєш іноді, настільки вони звичайні. І ти для них звичайний, також не помітний. Але головне, що вони є поруч. І ти знаєш про це. Непомітні, але є. Бо вони крізь. Як Бог.

Бо вони і є Бог.

Біля будинку Марії, кожного дня, поки ми тримали той рубіж оборони, жінки з сусіднього будинку варили каструлю супу. Гарячого.

Одного разу вони несли цю каструлю та попали під обстріл.

– Тікайте! – кричали ми. – Швидко в укриття!

– Так а супчик, поки гарячий?– здивовано дивилися жінки.

– Кладить на землю, ми потім заберемо! Дякуємо!

Ховаючись під парканом, дивився на тую каструлю, яка стояла на порожній вулиці, під обстрілами.

З неї йшов пар.

З рота слина.

Усім було страшно та холодно, але ніхто не тікав.

Вітя Житник

– Сьогодні може очікуватися гаряча ніч, – пояснив «Мисливець». – Мені потрібно вогнева підтримка.

Очікувався наступ. Втім, тоді, він завжди очікувався.

– Я залишаюсь, – сказав я.– Немає сенсу йти, щоб потім бігти назад. Нам все одно у півночі заступати на чергування.

– Я теж, – вийшов вперед Вітя Житник.

Вітя завжди був рішучий, не зважаючи на вік – 61.

Саме він був з тих перших Бобровицьких хлопців, хто разом зі мною 26 лютого 2022 року отримував зброю.

Я не знав, ким працював Вітя, який він був до цього, чи тримав він у руках зброю, чи взяв її в перше? А скільки в цей час на Бобровиці перебувало чоловіків, молодших за нього, не знаходячи в собі мужності, вигадуючи для своєї совісті заспокійливі відмазки?

Вітя зараз стояв тут, поруч зі мною, зі зброєю в руках, не сумніваючись у своєму виборі. Це викликало повагу.

Тоді вперше ми залишились на ніч на опорному пункті.

* * *

Вітя завжди і всюди був добровольцем.

Коли поступила інфа, що хтось на Бобровиці робить відмітки для ворожих літаків, Вітя Житник визвався йти зі мною.

– Що треба робити? – вже потім питав він мене.

– Треба прочесати вулицю. Сусідню перевірять Сашко Бондаренко з Андрюхой «Байкером». Усіх підозрілих затримувати, перевіряти документи. Розпитувати місцевих про чужих, або «мутних типів». В разі чого вступаємо у бій. А так зайвий

раз покажемо місцевим, що ми зі зброєю, не втекли і вони під захистом. Демонстрація нашої рішучості, так би мовити.

– Поняв, – просто сказав Вітя.

* * *

Одного разу він у складі групи добровольців пішов на луг, змінити наш прихований «секрет», який вже відлежав свої чотири години. Вітя навіть одягнув заздалегідь приготовлені теплі, ватні штани.

Але пробираючись до секрету, раптово, наша група була обстріляна з луку.

Ми з пацанами відкрили таке шалене вогневе прикриття, що по радійці, на «Мисливця» вийшло стурбоване командування.

– Та ні. Це моя тероборона, – усміхаючись, з гордістю заспокоїв командування Серьога «Мисливець».

Вітя прибіг назад переляканий, але веселий.

– Не обісрався? – питали у нього збудженні перестрілкою пацани.

– Та, ні, – сміявся Вітя. – Мені і так важко бігати, а ще й у ватних штанах. Ні, ці штани я більше не вдягатиму.

Він нервово сміявся та пив свій улюблений зелений чай.

– Страшно, капець, – вже заспокоївшись посміхнувся він. – Над головою просвітіло.

– Хоч постріляв трохи, Вітя? – питав у нього Борисович.

– Куди? Просто в зельонку? Щоб видати наші позиції? Там же попереду теж десь наші сидять.

Вітя швидко вчився військовій справі.

* * *

Вітя дуже любив собак.

А ще конів.

Одного разу до нас з луку прийшли коні.

Було видно, що вони перелякані постійними вибухами, тому тягнулися до людей.

– У Новоселівці є кінний клуб «Казка», – розповідав Вітя.
– Може звідти?

Вітя накормив їх хлібом та прогнав на луг.
Там не було людей. Там було безпечніше.

* * *

Не зважаючи на великі, просторі кімнати оселі, усі місця були вже зайняті сплячими хто де військовими та БУРівцями.

В ночі в домі Марії стояв такий різноманітний храп, схожий на звіриний рик, що навіть страшно було виходити. Було схоже, що ти продираєшся по нічному зоопарку.

До сих пір жалкую, що не записав цей храп для історії.

Ми з Вітею знайшли ще не зайняту ніким господарську спальню, з великим двоспальним ліжком та поклали на нього свої спальники.

-Згідно військового Статуту взуття у варті дозволяється знімати для просушки лише вартовому та розвідному, – пояснив я Віті. – А ще треба поважати господарів.

Дізнавшись, що я військовий, він тихо, що б ніхто не чув, попросив мене навчити заряджати автомат та переключати режимами ведення стрільби.

Людина, яка навіть не вміє користуватись зброєю, без вагань бере її та стає на захист, думав я, це визиває ще більшу повагу.

Тоді вночі ми з ним трохи потренувалися та лягли відпочивати.

Я вже не пам'ятаю, скільки ночей ми проспали на тім ліжку разом з Вітею. Час на війні то пливе повільно, то стрімко летить.

На війні важливіше не скільки годин, а світло або темно.

Лежачи на великій господарському ліжку, ми чули як обстрілюють наші позиції. Але дуже хотілось спати. Вибухи іноді були дуже близько. Ми матюкались, але не вилазили з теплого ліжка. Куди? Тут хоч стіни від уламків захистять, а якщо пряме влучання, то таке... На війні всяке буває.

Ввечері Вітя завжди дзвонив своїй родині, розповідав про те як пройшов день. По-Бобровицькі – ґрунтовано та докладно.

– Вітя, ти заманав, – шептав я йому. – Не розповідай про наші локації. Не пали хату. А то прилетить.

А вночі, коли ми чергували на позиції, вже Вітя робив зауваження мені.

– Ти, коли куриш, краще залазь до окопу, – казав він, тримаючи нічник. – Від тебе таке світло йде. Наче від Ісуса.

Він та його сусід, Вася Ляшко «Борисович», з яким він постійно, але без злоби сварився, були в моєї зміні.

«Борисович», якій ще за Радянського Союзу пройшов сержантську школу, був більш обізнаний у військовій справі та намагався щось підказати Віті, але Вітя, старший за Васю, не сприймав його, покладаючись на свій життєвий досвід та свою природню кмітливість. З цього виникали конфлікти.

Він також як усі, сварив матюками ворожі дрони, чекав висадки вітебського десанту з вертольотів, або чергового танкового прориву з Новоселівки, присідав від авіаударів по сусідніх блок-постах, ховався від ворожих градів, спостерігав за танко-

вими та артилерійськими дуелями, копав окопи, влаштовував свою вогневу позицію, прибирав вольєр господарського собаки Сармата та годував безпритульних коней.

Робив усе що і інші. Звичайну солдатську роботу.

Також рішуче, добровільно, без намагань, Вітя пішов на зачистку. Того самого, рокового для нього дня, 5 березня 2022 року.

Не будучі Воїном він дуже хотів їм бути.

І він став їм.

Бо його будуть пам'ятати саме як Воїна, Захисника своєї Бобровиці, свого Чернігова, своєї України.

Вічна пам'ять тобі, Друже!

Туристи

Дві години ночі.

Наш час чергувати.

Зміна доповідає про обстановку.

– Прийняли вчора «туриста», – шепоче Сашко Бондаренко. – Каже що колишній військовий, йде до Чернігова у тероборону, з Ул'янівки. Мутний тип. Вранці відправим до СБУ, нехай розбираються. Начебто не агресивний, але якщо рипнеться, гасить.

– Де він зараз?

– В окопі.

Беру «нічник», вмикаю його та повільно оглядаю луг та інші околиці нашого опорника – луг, проліски, Новоселівку. Заглядаю в окоп. «Турист» загорнувшись у плед, сидить на дні окопу. Худорлявий, років 35-ти на вигляд. Його очі блищать у «нічнику» ніби у вовка.

– З тієї сторони шум техніки було чути. Може наші переміщуються. Дрон літав близько години тому. А так тихо, – додає Андрюха «Байкер».

– Гаразд, пацани, відпочивайте.

Йду шукати по термосам залишки кави або чаю.

Вітя забирає у мене «нічник» та йде до свого улюбленого місця, у самий дальній кут окопу.

Вася Борисович сідає біля «Туриста».

До всіляких «туристів» ми вже звикли. Двох п'яних бомжів «прийняли» позавчора. Вони йшли по луку з боку Новоселівки. Один був дуже «борзий», не хотів витягати руки з кишені та посміхався. «Розумний» товариш «борзого» одразу виконав команди: став на коліна та підняв руки вгору.

Пацани нервували, гучно кричали, пересмикували затвори. Я у засідці, просто тримав його на прицілі.

«Розумний» встав та сам дав «борзому» у пику.

– Ти шо? Застрелят к х..м!

Після чого вони вже обидва стали на коліна з піднятими руками.

Ходили чутки що русня використовує бомжів для розвідки, виплачуючи їм «шалені гроші».

Одного разу мені зателефонував товариш з тероборони та розповів, що на один з блок-постів прийшов «небайдужий

чоловік» з телефоном та негайно просив до слухавки командира, передати дуже важливі данні.

Командира розшукали. Він взяв телефон. Та майже одразу по блок посту прилетіло.

Телефон передавав GPS -координати для ворожої арти.

Тоді ми стояли на блок-посту БУРу на в'їзді в саму Бобровицю. Усі, як завжди, стояли скупчено.

Тут з'явився не дуже тверезий чоловік. В одній руці у нього була сумка, інша рука в кишені. На команди він не реагував, п'яно посміхався та чомусь не витягав одну руку з кишені.

Я занервував. Якщо зараз дістане гранату та кине у скупчення?

– Стояти! Не рухатись!

Кинувсь до нього та перехопив руку в кишені.

– Да мужики ви шо?!

Але він вже почав витягати руку. Смикнувся, намагаючи відкинути мене. Я з лівої вдарив його у обличчя. Правою швидко прощупав, що у кишені немає нічого схожого на гранату. Чоловік одразу протверезів та дивився вже не такими впевненими очима.

– Вибач, – мені було соромно. – Думав що у тебе там граната. Усі нервують.

Потім довго боліла рука та душа. Рука відійшла, а душа не на місці. Думаю, якщо не напишу про це, буду тягнути цей тягар й далі.

Ось розповів.

Покаявся.

Якщо ти зараз читаєш мене, ще раз прошу пробачити.

На війні, до всіляких « небайдужих», військові відносяться з підозрою. Довіра лише до того, хто з тобою поруч: в окопі, на варті, на чергуванні, у розвідці. Хто прикриє тебе в разі потреби.

Усі люди різні. У кожного свої мотиви, моделі поведінки. У кожного «туриста» своя мета. І все це на одній землі.

Ще одного «туриста» затримали три дні тому. Він йшов по луку широко розмахуючи білим мішком, з під цукру. Білий мішок на луку було видно здалеку.

Розумно, подумав тоді я. Він прийшов майже з Городні та як з'ясувалось, мав дуже цінну інформацію, щодо дислокації ворога. Ми відправили його до розвідників.

Хто зна, що, або хто може допомогти?

* * *

Коли я спустився в окоп наш «турист» вже не спав.

– Не можу заснути, палити хочеться, аж вуха пухнуть.

– Ти куди йшов?

– В Чернігів. В тероборону. У мене там товариш, мене викликають.

– Чому саме тебе?

– Я підполковник, з Північного ОКА.

– Підполковник? – я був дуже здивований. Якийсь молодий, дьорганий, брудний, неголений. Хіба так виглядають підполковники?

– Де служив? В який бригаді?
– В 72-й, на Савур-могілі, починав.
– У «Чорних запорожців»? Хто у тебе командиром був?
– Так я був прикомандирований, а після того, мене в Донецький аеропорт перевели. В Новому терміналі воював, біля Диспетчерської вежі...

– Чекай, хто перевів? Ти в складі яких військ служив? У Донецькому аеропорті 72-ї не було. Щось ти мене, братан, не те чешеш.

– Як війна почалась я з Польщі приїхав. Я там на заробітках був. Полуницю збирав.

– Чекай, яка на хер Польща? Які заробітки? – я почав нервувати, не розуміючи, як скласти ребус сенсу з груди його слів.

– Юра, та залиш ти вже його, – до нас підійшов Вася Ляшко та торкнувся мене рукою. – Хіба не бачиш, людина не в собі.

Тут у мене й склався ребус.

Звісно, я ж пам'ятаю, що всілякі стресові фактори або події, можуть посилювати симптоматику психічно неврівноважених або хворих на шизофренію. Війна – самий сильний стресовий фактор. Каталізатор, спусковий механізм, чека від гранати. Емоційна залученість хворого, від інформаційного фону, який його постійно супроводжує, провокує прояви параноїдального бреду.

АТО, війна з руснею, захист Донецького аеропорту, кіборги, Савур-Могили, всілякі військові підрозділи, які були у нас на слуху, чомусь залишились у його свідомості, причепившись до його особистості, трансформувались та персоналізувались в його «фізичне» залучення до подій. «Турист» почав асоціювати себе з «підполковником», ветераном, бійцем-героєм.

Боже, думаю, навіть хвора людина не може сприймати події осторонь. Навіть його «нестабільний розум» хоче залучитись до захисту своєї землі.

Розповідали, що коли під наступом орків, 91-а Макошинська виправна колонія (так звана «ментовська зона») залишилась

без охорони, багато хто з «зеків» не покинув її. (Втік лише один вор у законі, який був ументовський зоні у «відрядженні»).

Зона була відчинена декілька днів. Інформації ні якої не було. Дуже велика спокуса. Що діялося у душі місцевих сидільців в ці дні? Невже вони вже тоді вірили у нашу перемогу?

А ще чув, що деякі засудженні прориваючись до своїх, навіть спалили декілька одиниць ворожої техніки, та зараз служать десь у лавах ЗСУ.

Хто зна? На війні всяке може бути. Зараз кожний на рахунок. Може й цей для чогось згодиться. Але я б не наважився воювати поруч з таким.

Дістав з підсумку загорнуту у газету махорку, яку мені дав напередодні, сусідський дід та протягнув «підполковнику».

– Тільки так, щоб вогника не було видно.

– Світломаскування, – зрадив «підполковник», почавши скручувати сигарету. – Розумію, не вперше.

Погоджуюсь, сумно хитаю головою.

– Підполковник, – Вася тихо сміється в кулак та позіхає.

Головне

– До бою! – дуже гучно кричить Серьога «Мисливець». Він ніколи так страшно не кричав. Значить щось серйозне.

Усі мовчки займають свої позиції в окопах.

Дивяться вперед.

Головне – не ссати!

Так кажуть майже усі собі на передку. Однак у ДШВ (десантно-штурмових військах) кажуть інакше: – Ссися, сри-ся, але завдання виконуй!

Страшно завжди. І кожному. Особливо, коли ти чекаєш. Більше чекаєш – більше страшно.

Чекати того, що ти не знаєш, страшніше, за те чого знаєш.

Але й страшно чекати, коли ти навіть знаєш хто, коли та якими силами.

Страшно, за себе, щоб не зассати та не підвести своїх пацанів, яким теж страшно.

Страшно, за те що може бути там, де зараз тил, де твоя родина, коли ти зассиш.

Страшно тому, що ти розумієш, що страшно. І ти злишся на себе, заспокоюєш себе – не ссати!

Головне – не ссати!

А чого, власне, ссати? Нас багато!

Ось «Малиш» з РПК (кулемет Калашнікова модернізований), Саша з РПГ-7 (ручний протитанковий гранатомет) з «олівцями», там десь ще «Мухі» дві було (ручний протитанковий гранатомет). Хто ж їх взяв? Сашко, напевно. Молодий хлопець. Кажали, що він служив у «Беркуті». Він знає як з ними поводитись. Може воював до цього.

Ніхто нічого не знає про інших. Хто вони, ким були, чим займались?

Не важливо. Важливо, що вони поруч. Тут в окопі, зустрічають ворога.

Ніхто не зассав.

Вася «Борисович», Андрюха «Байкер», Саша «Беркут», Ігор Дрозд, Василь Іванович Осипенко, Вітя Житник, Сашко

Бондаренко за «Пакемоном» (ПКМ – кулемет Калашникова модернізований), Саша «Морпех».

Справа від мене Саші Бондаренко. Поруч з «Пакемоном». Гарячі гільзи будуть летіти наліво. Я другий номер. У випадку, якщо щось...

Кулемет не повинен замовчувати ні при яких обставинах.

Поки працює кулемет, живе «Сапог» (СПГ – станковий протитанковий гранатомет). А поки живе «Сапог» ми крута бойова одиниця, яку вже ті орки повинні ссати.

Поруч з «Сапогом» Андрій Вішняк, біля «сігар». Які приготував? Протитанкові чи протипіхотні? Кого чекаєм?

Серьога «Мисливець» щось слухає по радейки. У кого радейка – той завжди знає більше та швидше.

Усі дивляться на вираз його обличчя. Воно нічого ні каже. Він довго служить. Головний сержант. Мовчить. Слухає. Він вже майже статуя.

Потім швидко каже: – «Плюс».

І все. Знов мовчить.

Для нас інформації нема. Чекаєм далі.

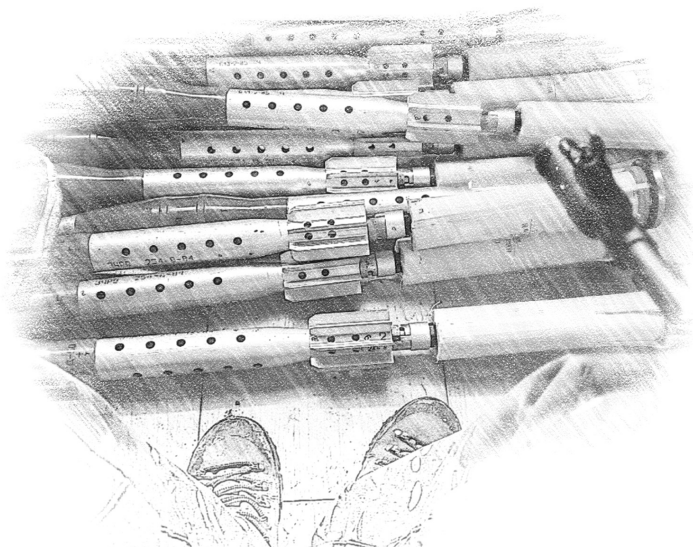
Дивимось на горизонт у бік багатостраждальної Новоселівці.

Хочеться курити, але не можна. А якщо сповзти нижче? Ні. Ти ризикуєш не тільки собою. Терпи. Покласти цигарку за вуха, як у фільмах про війну, щоб смачно запалити після бою, як у фільмах. Ні. Так тільки у фільмах. Сигарка за вухом демаскуючий фактор. На фоні чорній землі дуже примітна.

Ти же знаєш, заспокоюю себе, коли все почнеться вже не буде страху. Будуть лише інстинкти. Робота. Звичайна робота. Брудна але необхідна. Її просто треба зробити і все.

Адреналін, кураж, азарт, зухвалість, драйв, рок-н-ролл. Хто як це називає. Але це вже не страх.

З'являється «пташка». Безпілотнік-розвідник. Всі завмирають.

Усі вважають, якщо не рухатись, він не помітить, не передасть координати нашої позиції, не перерахує.

Але він чомусь висить саме над нами. Гудить.

Усі нервують.

Він нас рахує?

Скільки нас? Десять? П'ятнадцять? Трохи більше?

Згідно бойового уставу відділення у 10 солдат обороняє ділянку 100 метрів. Чому у нас лише 25? Густовато якось.

Коліна вже промокли від вологої землі. Замерзають. Тремтять. А може це від страху?

Ні, чого це від страху, звичайно від холоду.

Чого боятись?

У кожного в запасі по чотири магазина. Гранати. Може до них не дійде?

Ми можемо створити дуже щільний загороджувальний вогонь. Головне – покласти їх на землю, щоб вони голову ссали підняти. А там вже наші мінометники відпрацюють. У них тут усі координати прибиті.

Якщо до темряві не підуть, то тоді вже завтра.

Все як вчора.

А чого ссати? Там попереду ще наші є. «Секрет», орган сторожової охорони, на прихованих підступах до нашої позиції. Вони зустрінуть їх першими. Покажуть нам що почалось. Ми прикриємо їх відхід.

Справа теж наші. Там і «коробочки» зариті у капонірах, і САУшкі приховані. Всілякі «Стугни», «Фаготи», може вже і «Джавеліни» з NLAWами (мрія кожного – сфоткатися та викласти у фейсбуці). А може і ще якісь круті НАТОвські ніштяки.

Ні. Зліва криють добре.

Справа річка. Наша ріка. Десна. Вода холодна, береги круті.

За рікою наша арта. Великокаліберна. Вони теж круті. Може ще «Гради», «Урагани» є. Десну криє наше ПВО. Вони не підведуть. Ніколи не підводили.

Позаду наші танки. Наші резерви. Перша танкова. Сіверська. Мотори гуркочать. Готові зустрічати. А ще «націки», «погранці», поліція, тероборона.

До Міста – кожне перехрестя фортеця. Кожен дім – фортифікаційна споруда. Десь там ще наші гаубиці. Мабуть Д-30. 122 міліметрів. А може вже і 152-міліметрові підтягнули. Все знесуть.

Чого ссати?

Там за нами, наша Бобровиця, Олександрівка, Коти, Масани, Подусівка, Забаровка, Шерстянка, Лесковица!

Наш Чернігів!

Наша Україна!

Нехай вони ссуться!

Вони на нашій землі.

Їм ссикотно.

Вони її не знають.

Вони нас не знають!

Вчора ми самі себе ще не знали!

БУРівці

Андрій Вішняк освічена, розумна людина, з почуттям гумору, філософським складом розуму та трохи з романтичним флером, який граничить з хуліганством.

Війна прийшла до нього прямо у хату. Вірніше він сам відчинив їй двері своєї хати, коли побачив, що поруч з його домом встановлювали опорний пункт з протитанковим гранатометом, запропонував військовим свій дах та їжу.

З того самого часу, до кінця боїв на Бобровиці, хата Андрія не зачинялась. Ні для кого. Його хата стала своєрідним хабом військових, на іншому боці Бобровиці.

Саме в ній відпочивали стомлені нічними вилазками молодий лейтенант «Остап», головний сержант «Мисливець», його друг «Рудий», одессит «Ізя». Саме там стояли волонтерські ящики з їжею, теплими речами. Саме там були приховані боеприпаси до «сапога», «пакемона», гранати та інші потрібні на війні речі.

Перші дні Андрій сидів поруч з нами, пив залишки вина, з трилітрової банки та пропанував свою допомогу.

Коли я ліг за кулемет, він зрадів.

– О, тоді я візьму твій автомат. Допоможу вогнем.

Ніхто не знав ким він був до війни.

До війни усі кимось були.

Зараз було важливіше на чиєму ти боці.

У Андрія тоді ще не було зброї, але бік свій він вже вибрав.

Коли ворожі ДРГ майже ввійшли до Міста та з'явилися на вулиці Пухова, в наш тил, «Мисливцю» надійшла команда швидко міняли диспозицію.

Андрій не вважаючи ані секунди, схопив разом зі мною важку «шайтан-трубу» СПГ.

– Швидко! Бери осколкові «карандаші», скільки знесеш, – кричав Юрі «Мисливець», вказуючи на заряджені реактивні постріли для СПГ.

– Як їх брати? – Юра з опаскою дивився на небезпечні «карандаші».

– Нежно, – кричав вже здалека «Мисливець».

Юра Богдан підхопив усі постріли, що були та швидко побіг за нами.

Одне питання дивиться на них, зовсім інше тримати, а ще інше нести. Швидко. Високо піднімаючи підрильники гранат над землею. Не бай Бог, торкнеться.

До наступної вулиці було якихось метрів 50, але я «здох» вже на півдорозі.

– Давай мінятись, – запропонував Андрій, бо мені дісталась сама важка частина «сапога». Андрій знов не ввагався.

Після цього Андрій став справжнім помічником гранатометника. Знав, як зберігати «карандаші», щоб не відсирів порох, вмів розрізнити бронебійний заряд, від осколкового, став другим номером обслуги та правою рукою Серьogi «Мисливця».

Потім, на опорному пункті БУРу, біля будинку Марії, якось раптово, з'явилися його друзі.

Андрій «Малиш» Кривоносов – кремезна майже двометровий чоловік з кулеметом РПК, з добрим, майже дитячим обличчям та таким же характером. За його плечіма був досвід війн у миротворчих місіях Північної Африки та Сході.

Саша «Морпех» Петренко – серозний, розумний, одягнений у справжню «махновську» папаху та зі старим автоматом, у якого замість брезентового ремня був причеплений ремінь від звичайної жіночої сумки.

Це придавало йому камедний вигляд, але Саша служив у морський піхоті та знав як поводитись зі зброєю у різних умовах.

До вторгнення, вони працювали разом з Андрієм Вішняком, на будівництві, а після отримання зброї перебували у тербороні в районі Масанів.

– Приїхала допомагати на «передок», а ні мородерити магазини та охороняти споруди судів та адмінбудівлі у Місті, – казав «Малиш».

Приїхала до нас. Тому наші.

«Малиш» углибив для свого зросту окоп та ретельно зробив у бруствері насип, для сектору вогню.

Коли наш опорний пункт вперше обстріляли, «Малиш» відкрив зі свого кулемета такий шалений вогонь, що сошки кулемета підіймалися над землею.

Він зупинився лише тоді, коли у магазині закінчилися набої. И хоча тривога виявилась тоді марною, рішучість «Малиша» викликала повагу.

– Ні, батя, я що я не правильно робив? – він потребував підтримки та схвалення своїм діям.

Але мене зачепило звернення до мене «батя». Завжди відчував себе більш молодшим, ніж вважали мене оточуючі.

До того ж у БУРі були люди й старші за мене. Ось той же Осипенко Василь Іванович, дуже відома людина у Місті. Підполковник. Военрук багатьох шкіл та бувший начальник міського стрібильща. Виявилось, що у нас з ним є спільні знайомі, його учні. З одним з них, Саньою «Льотчиком» він навіть поспілкувався з мого телефону. Серйозний, суворий дядько з сивуватими вусами. Він завжди дивився на мене як на балакучого блазня.

Василь Іванович першим став називати мене «Замполітом».

Римський імператор Марк Аврелій був більше філософом, ніж воїном, але майже усе своє правління воював і навіть помер у поході, далеко від Риму, біля сучасного Відню. Нажаль, зараз він відомий більше, як батько імператора Коммода, з фільму Рідлі Скотта «Гладіатор».

Так ось, той Марк Аврелій казав, що смерть завжди посміхається нам, тому що ми не знаємо де вона нас зустріне. Він радив посміхатись їй також.

І я посміхався.

Але не усім подобалося.

Дуже дратувало це, Ігоря Дрозда, якого усі знали, як «Ігорь, у синьої куртці, що шелестить». Кожний справляється зі своїм адреналіном по різному.

Веселий дядько Володя Трухан, зі своєю мисливською рушницею з оптичним прицілом завжди щось пропанував. Спочатку просився у засідку, але «Мисливець» не дозволяв.

– Це тобі не охота. Ти впевнений, що будеш саме мисливцем, а ні дичиною?

Потім пропанував пострілом погасити ліхтар, на вищці, біля нашого опорника, який автоматично вмикався сам у ночі. Ми навіть додзвонилися до «Київстар» та отримали на це дозвіл, але потім вже було не до ліхтаря.

Саме Володя Трухан повідчиняв усі каналізаційні люки дорогою до нашого опорника, щоб було де сховатись під обстрілами. Одного разу це врятувало йому життя. Але він не розрахував що з цієї шахти треба потім якось вилазити. А його зріст та фактура не дозволяла цього зробити. Висунувши руку з камерою телефона з шахти та переконавшись що обстріл закінчився, Володя закинув за люк свій автомат та за допомогою ременю вибрався з шахти.

Серьога «Мисливець» цілими днями сидів біля своєї «шайтан-труби», спостерігав за зоною відповідальності, слухав радейку та листав сторінки з новинами в інтернеті.

Питань до нього дуже багато.

Відповідей, у нього для нас, навпаки мало.

Він вважав за краще заспокоювати.

– Все буде добре. Все нормально. Не ссите. Усіх переможемо.

– Серьога, а ти «Джавеліні» бачив? – питав Андрій «Байкер».

Андрій «Байкер» завжди цікавився крутою технікою, будь то його пристрасть – байк, або якась інша військова іграшка.

Андрій «Байкер», відомий у байкерівських колах позивним «Бензовоз», веселий хлопець з сивіючою бородою, прийшов на війну у фірмовому байкерівському костюмі, з міцної грубої шкіри, який, до речі, потім врятував йому життя.

Про «Джавелини» у ті перші дні знали усі, але ніхто їх не бачив.

– Так. Нас тренували на них трохи. На полігоні, -відповідав «Мисливець».

– Просто, якщо дадуть, то є хоч хтось, хто вміє.

– Якщо дадуть...

Серьога «Мисливець» іронічно посміхається.

– Хочеш спробувати?

– Ні, – усміхається «Байкер». – Боюсь. Але було б цікаво побачити, як це працює. На всяк випадок.

До війни усі доволі часто використовували це словосполучення. На всяк випадок.

Заготовити консервацію, на всяк випадок. Насушити сухарів, на всяк випадок. Зробити запас солі, сирників, мила, свічок, на всяк випадок. Зібрати тривожну валізу, або мішок, на всяк випадок.

А коли цей «всякий випадок» настав, його продовжували використовувати вже за звичкою.

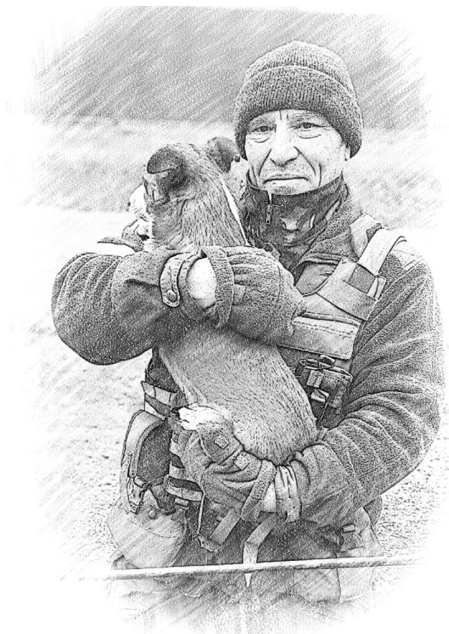
«Завгар» та Правосек

– Сфоткай мене, братан, с «Правосеком», – попросив він мене. – Після війни привезеш мені фотку. Спитаєш «Завгара», мене у Ніданчічах усі мисливці знають. Я єдиний в районі зброяр.

Я сфоткав.

– Чекай, – каже. – Давай, краще зі зброєю.

Я сфоткав знов.

Схожий на коркі собака – Провосек, прибився до нас саме в той день, коли «Завгар» з пацанами приїхав з «нуля» помитись у лазні.

Собака був дуже наляканий вибухами, тремтів. На нервах вилакав майже повну миску води.

«Завгар» узяв його на руки трохи погладив, потріпав за вухом і все. Собака одразу прив'язався до нього. Не відходив ані на крок.

«Завгар» назвав його Правосеком. Тому що сам був з Правого Сектору.

– Десь у 15-му році, – розповідав він. – Потрапили до нас у полон двоє заблукавших вояка за рашки. Зовсім молоді хлопці. Ну, ми їх на допит, до свого бліндажу відвели. Вони озирнулись навкруги та як побачили прапори Правого Сектору, Матінка Божа, злякались, затремтіли.

Ну, а ми на них увагу не звертаємо, сало нарізали, на петельні шкваримо мовчки.

– Ви нас будете катувати? – питають ці полонені орки.
Ми з товаришем переглянулися. Усміхнулися. Мовчим.
– Ну, ви ж Правий сектор?
– Так, – відповідаю. – Правий сектор.
– Неонацисти?
– Саме так, неонацисти і є.
– І що, катувати не будете?
– Та ну ви що, хлопці, – кажу. – Навіщо. Нам від вас нічого не треба. Крім печінки. Дуже смаженої печінки зі шкварочками захотілося.

А у мене був такий гарний мисливський ніж. Я його російським прапором витираю, так ніжно та кажу:

– Та ви не переживайте так. Печінка то є в нас єдиний орган, який відновлюється. Нам багато не треба. Тільки по шматочку з кожного відріжемо.

Тут вони і потекли. Усе нам виклали.

* * *

«Завгар» приїхав до Чернігова з села Неданчічі, що над Дніпром, разом з двома своїми собаками, яких не на кого було лишити.

Собаки-мисливці, як і сам «Завгар». Майже дві ночі собаки ночували у нас, але нашим одноокому Пірату та Баріку, це не дуже подобалось.

Потім «Завгар» знайшов когось з собачників на Бобровиці.

Його бус, без заднього ходу, двічі ремонтували наші бурівці Вітя Житник та Вася Ляшко. Але він просив не запаювати дірки від ворожих куль та відламків.

– Нехай усі бачать її поранення. Це для неї, як медалі.

Він стояв на нулі у Новоселівки з самого початку.

Відчайдушний, мужній, веселий, впевнений у нашу перемогу.

Цього ж дня, 5 березня, коли було зроблене це фото, близько 15.15, орки зайшли з тилу і «Завгар» разом з Правосеком побігли прикривати інший ВОП (взводний опорний пункт).

О 15.30 наша група попала під обстріл. Мене поранили. Більше я їх не бачив.

Потім, Сергій Кривоносов «Малиш» розповідав, що після мого поранення, залишки БУРу перекинули на «нуль», до Новоселівки.

Він опинився в одному окопі з «Завгаром».

– Не окоп, а якась яма. Зверху для маскування гілок накидали. Там ховалися. Як поперли танки, почали гасити, я в іншу яму перебіг. Не знаю як там сталося, але прилетіло саме в ту, де «Завгар» ховався. Йому голову відірвало. Ми потім її знайшли на луку.

Що сталося з його пухнастим другом Правосеком ніхто не знає.

* * *

Нажаль, братан, більше ти не зможеш отримати ці фотки.
Вже ніколи.
Викладаю сюди.
Може ти звідти їх якось побачиш...

* * *

Олег Володимирович Завгородній, з позивним «Завгар» похований у місті Славутич.

Не здійснений постріл

Він був у мене на прицілі. Скільки до нього? Метрів двісті? Може й менше.

Як там по нормативам? Ціль – дві ростові фігури. Відстань – 250– 300 метрів. Кількість патронів? Не важлива. Для нього хватить.

Він вийшов з за дерева та озирався вдовж вулиці Шевченко. У мене – не більше десяти секунд на приціл та постріл.

А може це наш?

Звідти не видно, яка в нього форма. Не бачу жовтої стрічки. Далеко.

А може то не форма? Може то звичайний допитливий місцевий, які завжди виходять подивиться на наслідки обстрілу, коли все затихає. Їх завжди дуже багато, таких допитливих.

Але ж казали, що орки прорвали нашу оборону на Лижній базі. Ми розосередились та зайняли оборону вздовж вулиці. Наша завдання не пустити їх на Бобровицю.

Ні. Це ворог. Мабуть розвідник.

Палець повільно починає натискати курок.

Не бачу що у нього у руках? Є зброя?

Якщо підстрелю свого? Місцевого.

Вечорі скажуть, на вулиці Шевченко сьогодні цивільного підстрелили.

Да ти шо? Хто підстрелив? А хто його знає. Нічого вилазити під час стрілянини. Так. Все правильно.

А якщо вб'ю?

Там, на тому боці недавно діда міною вбило. Закопали у городі. «Швидки» сюди не їздять. Дуже небезпечно.

Цікаво його бачу тільки я? А Андрій Вішняк? Вітя Житник? Сашко Бондаренко? Чого мовчать?

– Рух на дванадцять! – голосно кричу, тримаючи ростову фігуру на прицілі.

– Не бачу! – кричить хтось.

– Я теж не бачу!

Лаюсь про себе.

Вони поруч, але на іншій стороні. Їм заважають дерева. У мене інший кут зору. Вдале положення, біля бетонного паркану. Упор у гумову автомобільну резину. Він уже на прицілі. Трошки підтягнути вверх, затримати дихання та плавно натиснути на курок.

– На тій стороні наші залишилися!? – знов кричу.

Усі мовчать.

Ніхто нічого не знає.

– Наші усі тут! – жартує хтось збоку.

Хороший жарт. А якщо все ж таки наш? Відступив звідти та шукає де тут свої? Там був наш блок пост, але його позавчора накрили.

Хто знає є там зараз наші?

Рація тільки у «Місливця». Він на луку, чекає ворожі танки.

Бахнути?

А якщо свій? Не прощу собі потім усе життя.

З знов лаюсь про себе.

Хтось зараз знає, де хто? Де наші? Де ворог? Думаю, навіть командири не знають. Усі стрімко змінюється. Нічого не зрозуміло! Все як на війні.

Мої десять секунд закінчуються.

«Ростова фігура» скривається за деревами.

Знов голосно лаюсь та вже тремтячими руками дістаю з кишені сигарети.

Хтось сьогодні залишився живий. Вже навіть не цікаво хто.

Заспокоююсь та закурюю сигарету.

Лише п'ятнадцять хвилин потому зрозумію, що то була моя остання сигарета.

Зачистка

Ми чекаєм.

Орки повинні вийти з сусідньої вулиці. Десь неподалік вже стріляли. З боку кладовища Яцево.

Андрій «Прораб» сидів на колінах попереду, цілячись у бік вулиці Шевченко.

Бачу напроти себе Сашка Бондаренко, який лежить у яру, поруч лежить Андрій «Байкер», ще хтось. Вітя Житник сидить на коліні за деревом.

Не сама зручна позиція.

Крию протилежну сторону. При нагоді можу висунутись з бетонного паркану та стріляти у інший бік вулиці.

Тут майже увесь наш бойовий БУР.

Орки прорвали оборону на Лижній базі та заходили на Бобровицю у наш тил. Серьога «Мисливець» з Андрієм Вішняком залишились з «сапогом» (СПГ-9) на випадок, якщо з боку Новоселівці, по лузі підуть танки. Усі мовчали, прислуховуючись до пострілів, що наближались.

Холодно. І напруження густе та туманне, мов холодець.

– Пацани, стріляти тільки по моїй команді! – кричить Андрій «Прораб».

– Стріляти по команді! – підхватує хтось ззаду, дублюючи команду.

Не дуже страшно. Таке відчуття, що ти на екзамені і розумієш, що зараз повинна бути така відповідь, яка цілком задовільнить викладача. Повна та змістовна.

Скільки нас? Десять-п'ятнадцять стволів. Потужна міць густого вогню для вузької вулиці.

Впораємось.

Раптом у мене починає вібрувати телефон.

Саме в цей час. Коли все вирішиться.

Дзвонить Владик.

– Що, Владик? Кажі швидко, у нас тут може бути спекото.

– Орки зайшли до вас в тил, ходять по Бобровиці. Переодягнуті у нашу форму, з жовтими стрічками на руках. Йдуть до вас по Липинського.

– Добре, дякую, Владик. Зрозумів.

На годиннику 14.50 година. 5 березня 2022 року.

Швидко обертаюсь.

Вуличний поштовий ящик заважає бачити дорогу повністю. Але видно, що на початку вулиці, в нашу сторону рухались якісь військові. Чоловік двадцять.

– Рух на дев'ять годин!

Вітя Житник, який сидить напроти вулиці переводє автомат в іншу сторону.

– Хто то, Юра? Наші?

– Хер його его знає, Вітя! Не бачу! Тебе не видно?

– Знайшов кого питати. Мені вже 60.

Хтось з БУРівців теж бере під приціл вулицю.

– Рух на дев'ять годин! Не можу розгледити хто це! – кричу ще голосніше.

– Пацани, кройте тил! – голосно кричить хтось, перебігаючи у наш бік.

Військові по вулиці наближалися швидко. Або не знають про нашу засідку, або наші?

– Серьoga! Подивись це наші чи ні!? – кричу у бік луку «Мисливцю». У нього рація – єдине джерело правильної інформації, а значить він знає більше.

Озброєні військові наближаються. Вони йдуть дуже професійно, не посеред вулиці, а тримаючись біля парканів та хат. Але йдуть маршем, тримаючи автомати повільно, на ліктях.

З луку з автоматом прибігає «Мисливець». Підтягується на паркані та обережно виглядає на вулицю. Йому заважає металевий дріт. Він просовує голову між дротами.

– Наші! – гучно кричить він.

Слава, Богу! Швидко пересовуюсь у інший бік.

Підкріплення.

Тепер обов'язково стримаємо.

Військові підходять до нас. Усі високі, у новенькій формі, у бронежилетах, з наколінниками, підлокітниками, тактичними окулярами, шлемами нового зразку, новенькими камуфльованими автоматами, з коліматорними прицілами. Вони наче зійшли з картинки зразків військової форми та нагадують прекрасних казкових ельфів серед нас, брудних, неголених, у мішкуватому одязі.

Усі різні, молоді, старі, деякі в окулярах, деякі з довгим волоссям, голені, бородаті, але усі в нашій формі.

Невже це мобілізовані? Не схоже. Скоріш за все спецура. Екіпіровка, зброя, рухи.

З боку іншої вулиці виїжджає великий наче слон, новесенький броньований «Козак», який заслоняє собою усе перед мною. З «Козака» вистрибує молодий хлопець.

– Там чисто! – каже у бік інших.

Мабуть серед них є командир, але він одягнений як усі.

Здыхаю та підіймаюсь. Мені радісно. Ні чого собі, які у нас хлопці! А яка техніка!

– Там не пройде, – каже «Мисливець» у бік наших окопів. – Ми там перерили усе. На лугу застрягне.

– Окей, – каже хлопець з «Козака» – Ми тоді іншу вулицю перевіримо. Зустрінемось там.

Бронемобіль від'їжджає.

– Оце техніка, – каже вже повеселілий Вітя, підходячи. – На базі Land Rover, напевно. Цікаво який в нього двигун?

Вітя перенервував, як і усі ми. Адреналін гуляє по крові наче протяг по хаті. Зайшов, вийшов. Все як на війні.

Вітя підіймає шапку з лоба. З під неї іде пар.

Дістаю пачку сигарет.

– Хлопці, треба добровольці, зачистити ось цю вулицю! – кричить здалеку Андрій «Прораб».

Вітя не палить, тому залишає мене та біжить до добровольців. Ось невгамовний. Дивлюся йому у слід, ховаю пачку та наздоганяю його.

Ладно, потім покурю.

Вітя Житнику залишалось жити лише десять хвилин.

Вибух

Якісь обривки свідомості.

Вибух.

Дзвін.

Біль.

Нога.

Падіння.

Кров.

– Ногаааааа! – кричу на весь світ.

Нога. Вона поруч. Під пахвою. У берці.

Відірвана.

Все. Чого орати?

Серед дзвону у вухах перша думка: – Бляяя! Мене Дружина вб'є!

Якась нісенітниця. Як це все формується у голові? Яюсь безглуздо думати на війні – жінка в'є. Якщо доживу до цього.

«Золота години». Так, пам'ятаю правила «золотої години». Перша година після поранення або дає шанс або ні.

Тоді жартував, розказуючи інструктору, що «золота година», це година перед світанком, коли баланс світла та тіні ідеальний. Так вважають художники. На хер вся ця інформація зараз?

Треба дістати джгут. Не можу відчепити руки від залишків ноги. Кров фонтаном б'є. Фонтанів декілька маленькі дрібні та великі густі.

«Чернігів – місто фонтанів».

Прикольно.

Роздроблені кістки на залишках ноги «гуляють» під пальцями, як олівці у стакані. Вони білі, наче зуби вовка вночі. Вони такі гострі, що на них навіть не тримається кров.

Дуже липка кров. Вона всюди.

Здається, що якщо відпущу руки, то одразу здуюся як гумова кулька, від втрати крові.

Невже ось так просто стічу? Як струмок?

Де джгут? У нагрудному кармані. Поруч.

Я перекинув його туди з санітарного підсумка, як радив цивільний хірург, з обласної лікарні, який приїздив з Міста до нашого БУРу.

Дійсно, де зараз цей підсумок? Де зараз цей хірург?

Де ворог? Де пацани? Де ці фонтани. Я став одним з них.

Тримаючи свій фонтан, обертаюсь, щоб дізнатись що трапилось.

Воронка поруч. Метрів в п'яти. Невеличка, навіть не пробила асфальт. Уся біла від згорілого порошу та попелу.

Що трапилось?

20 хвилин тому орки прорвали оборону на Лижній базі та заходили на Бобровицю у наш тил. Серьога «Мисливець» з Андрієм залишились з «сапогом» (станковий протитанковий

гранатомет СПГ-9) на випадок, якщо з боку Новоселівки, по луку підуть танки. Орки повинні були вийти з сусідньої вулиці, з боку кладовища Яцево.

Усі мовчали, прислуховуючись до пострілів, що наближались. Було холодно. І напруження було густим та туманним, мов холодець.

Але раптом прибуло підкріплення.

Адреналін гуляв по крові наче протяг по хаті. Зайшов, вийшов. Все як на війні.

Вітя Житник підіймає шапку з лоба. З під неї іде пар. Він перенервував, як і усі ми. Дістаю сигарет з пачки.

– Хлопці, треба добровольці, зачистити ось цю вулицю! – кричить Андрій «Прораб».

Вітя не палить, тому залишає менета біжить до добровольців. Ось невгамовний. Дивлюся йому у слід, ховаю сигарету у пачку та наздоганяю його.

Ладно, потім покурю.

Зараз ця нескурена сигарета, ще десь там, у закривавлених штанах.

Якісь обличчя. Перелякані. Співчуваючі. Злі.

Ці свої. А ці інші.

Але теж свої.

Бо усі поруч.

Перелякана жінка виходить з сусіднього двору, дивиться, закриває рот хусткою. Щоб жах не вилетів назовні.

– Саня, ось джгут, допоможи!

Витаскую закривавленими руками з нагрудного карману гумовий джгут. Він липне до рук.

Солодке НІЩО окутує своєю пуховою, теплою, ковдрою.

Тихо.

Тепло. Наче в утробі матері. НІЩО не заважає. Немає звуків, зникли відчутті, війни, вибухи, танки...

НІЩО.

Тепла пухова перина. Важка лоскітна ковдра. Приглушене світло від лампи, що накрита хусткою з квітами. Затишно і спокійно тікає годинник. У вигляді домику на стіні. Дверці на його даху, де ховається зозуля зачинені. Але маятник рухається. Бабушка завжди зупиняє його, щоб зозуля не відігнала сон. Вона поруч. Любляча, добра, рідна. На її очах круглі окуляри. Бачу її руки, з синіми, наче ріки на мапі, венами. Вона швидко в'яже шерстяні, колючі, але дуже теплі шкарпетки. Поруч різнокольорові клубки, які тихо крутяться, розкручуючи себе. Вони швидко зменшуються. Чую м'який шепіт бабушки. Вона не читає, вона співає цю книжку.

*«...Мій Зайчик-стрибайчик попав під трамвай,
Він переходив доріжку
і йому перерізало ніжку...
...Я пришию йому нову ніжку
І він не лежатиме в ліжку».*

Хтось знов раптом відкидає затишну ковдру НІЩО.

– Юра не спати! Юра ти чуєш мене!

– Чую.

Відповідаю, лише щоб знов укритись в солодке НІЩО. До бабушкіних клубків, недоспіваної казки та м'якої перини.

Хто вони? Звідки знають моє ім'я?

Жетон. Він був на шії. На ньому все, навіть група крові. Відірвали? Як ногу? Там срібна ціпочка. Хрестик. На торці молитва від злих духів, демонів, орків. «Нехай воскресне Бог і розвіються вороги його, і нехай біжать від лиця Його всі ненависники Його ...» Я купував його біля Успенського печерного монастиря, біля Бахчисараю, в Криму. Нашому жаркому, сонячному Криму. Де було саме світле та безкрайнє небо. У повітрі дзвеніло палюче сонце стрекотом цикад та коників. А серед камінь стирчали вусики розквітлих каперсів. Там біля входу у Ханський палац була стара, ще з часів Радянського Союзу столова, в який жарили самі смачні та соковиті чебу-

реки. І продавали дуже холодне пиво. Привітливий, товстий кримський татарин, з густими вусами, посміхався з за прилавку дивлячись, як тече по руці доньки жирний сік з накусаного чебурека та виносив ще серветок.

Поштовх.

Світле, безкрайне кримське небо зникає.

Замість нього заляпані закривавленими пальцями мазки, неприємний гул та штовханина.

Відчуваю що ми їдемо.

Цікаво, чи у відчиненому багажнику «копійки», як везли поранених та вбитих з Новоселівки? Щоб не забруднити салон. У мене також бовтаються ноги на вибоїнах? Чи лише одна. Так ось вона, друга. Лежить зі мною на грудях.

Гасне світло. Плавно від'їжджають важки темно-червоні куліси відкриваючи екран. Звучить музика. Прижимаюсь до мами. Вона тепла та м'яка. Приємно пахне халвою та шоколадом Хитаюсь на хвилях її дихання. Чарівна жінка у різнокольоровому вбранні та золотими прикрасами співає пісню. Вона дивно танцює усім тілом. Танцюють її ноги, її стегна, її пальці, її очі. Золоті дзвіночки на її ногах весело дзеленчать. Вона посміхається та манить мене до себе. На її лобі чорна родимка. Мама щось шепоче. Синоку, ти що спиши?

З тягучого солодкого НІЩО, вириває чийсь грубий, наляканий голос:

– Юра, не спати! Говори зі мною!

Брудне, неголене обличчя. Хочу, щоб те була родимка, а не чорне вхідне калібру 5.45. Залиште мене у спокою! Поверніть туди у кіно. У НІЩО.

– Ти звідки? Не чую?

– З Чернігова.

– З тероборони?

Відчуваю, що посміхаюсь. І так і ні. Це довго пояснювати. Дуже довго, а солодке НІЩО таке спокійне, тихе, ласкаве, розслаблююче.

Дійсно, на мені ані броніка, ані форми. Цивільний одяг та камуфляж поліції. Нам видали зброю та цей камуфляж у кинуту тому відділенні поліції. За нашим проханням. І ми стали разом з танкістами біля своїх хат. Допомогати їм та собі.

Мірний гул тролейбуса, що набирає обертів. Тролейбус качає на хвилях гарячого асфальту. З гумовою чорною рамкою вікна швидко проливають дома та дерева. Ми з мамою їдемо на дачу. На кінцеву. Тролейбус, як колиска укачує мене. Напроти нас з мамою сидить старенька, зморщена бабця. У неї на руках сумки та кошики, в яких тремтять хвостики зеленої цибулі та м'які, лисі пензлики кропу. Вона у застарілої, вицвілої хустці. Її очі також вицвілі. В погляді теж немає

нічого. А ні заздрості до мого віку, а ні мудрості минулих років. Хіба що якась загальна, всеосяжна доброта, яка м'яко обгортає теплою, затишною, снадійною пеленою спокою і байдужості....Нічого. Вона не відкриває рота, але я чую, як вона дребежжить разом зі звуком тролейбуса: «Хорошо тому живеться...»

Тремтячий жіночий голос вириває мене з гулкового тролейбусного спокою НІЩО. Тривожний голос перепитує у когось.

– Що це? Нога? З Бобровиці?

Приймальне? Чи вже операційна?

– Ось його документи.

Мене неприємно шупають. Починають розрізати одяг. Дуже швидко. Неприємний звук. Спочатку брюки. Вони мокрі та липкі.

Знімають берці. Це американські берці. Мені видали їх у 2015-му, коли ми приїхали зі Слов'янську на першу ротацію. Я в них ходив усі зими.

У голові крутиться епізод з радянського фільму «Вони боронили Батьківщину» (*Они сражались за Родину*»), коли пораненому герою Сергія Бондарчука роблять операцію без наркозу. Неприємний, дзвенячий фон тьмяної лампочки. Неприємний, грубуватий лікар у виконанні Смоктуновського. Саме та ситуація.

«Лікар. Штани пори не шкода. А чоботи не чіпай, не дозволяю!

А де другий берець?

Залишився на ТІЙ нозі. Її не забули?

А АК? Його примотував Саня джгутом до ноги. До залишку ноги? Мені його потрібно здати. Щоб не пропав? Номер я десь фотографував на всяк випадок. Може знайдуть на телефоні?

– Перша. Позитивна, – чую чийсь голос.

Щось колють. Напевно «наркоду» – обізболку.

Навіщо, я ж норм.
– Юра! Ти чуєш мене?
Вже жіночий голос. Ласкавий, але вимогливий. Напевно медична сестра.
– Чую.
– Ти молодець, Юра. Все буде нормально.
Знаю, сестро. Тому спокійний. Лікарі витягнуть.
Вони янголи.
Ви усі янголи. З вами також спокійно, як з мамою, як і з со-
лодким НІЩО.
Відчуваю, що ллються сльози. Мені зараз важко говорити, –
це вам моя подяка, янголи. Замість слів.
– Як ти Юра? Тримаєшся?
Намагаюсь хитнути головою.
– Скажи.
– Я норм.
Щось знов колють. Кудись везуть.
Щось кажуть.
НІЩО та ЩОСЬ.
НІЩО та ЩОСЬ.
Світло та темрява.
Де я ? Там чи там?

Т е м р я в а

*Сліпуче світло ріже очі до сліз. Дуже яркій світ. Хтось
вкриває мене зверху махровим полотенцем. Світло зникає.
Чутно шум хвиль, крики чайок та сміх дітей. Знизу гарячий
пісок гріє живіт. Я пропускаю між пальцями струмені тепло-
го піску. Між пальцями залишається маленький кам'янець з
діркою всередині. Він гарячий. Роздивляюсь його. Він приємний
на дотик. Радісно посміхаюсь. Так. Це курячий бог. Якщо крізь
дірку у ньому подивитись на сонце і загадати бажання, то воно
неодмінно забудеться. Це усі знають. Я обережно підіймаю*

рушник та витягую Куриного бога до сонця. Дірки у камінці дві. Сонце сліпе мене як дві круглі лампи. Ніби очі у темряві. Як очі собаки у підземеллі. Звідки це? Так. Це діафільм, який ми дивимось у темряві. Світло виходить великим променем з фільмоскопу. В світлі променя літають яскраві пилінки. Голос сестри, яка читає казку. Пам'ятаю, собак було три. Собака з очима, наче чайні чашки. Собака Баскервильей з таємничої Гримпенської трясовини. Друга – собака з очима, як млинові колеса. Це Скарлет, чорна різенинауцер-дівчинка. Вона росла разом з дітьми у нашій квартирі. Третій собака з очами, як кругла башта – маленький той-тер'єр Барік. Друг, який залишився у підземеллі. З дружиною. Вони там ховаються від обстрілів орків. Останній раз, вчора, він дивився на мене очима, які плавали у його сльозах.

Вони сидять на скриньках повних золотого піску, серед якого лежить саме те, що потрібно мені. Огніво.

Мені потрібно це огніво. Якщо я його знайду то все виправлю. Поки горять очі собак, його ще можна відшукати. Воно поверне все як було. Відшукаю. Обов'язково відшукаю. Куриний бог допоможе. Тільки не заважайте. Залиште мене тут, з моїми собаками та Куриним богом...

ЩОСЬ чую.

Хтось розмовляє.

Шепіт. Жіночий голос.

Шепіт медсестри. Вона розповідає комусь в особах.

– А той, тикає – Оце що? – Ще один уламок. В інший нозі.
– Капец, представляєш? – ... дивиться, каже, це вже мертва тканина, вже не приживиться... – Видалити, – той каже, – Ріж швидше. Як-небудь. – А лікар як закричав на них! – Я сам знаю як робити! У нього й так дуже високий рівень ампутації. М'язи потрібно зберегти. Як він протезуватись буде?

– Це той? Цивільний? Судинний?

І ще один голос. Мабуть одна розповідає інший.

Їх двоє. На медичному посту.

Бачу тільки світло настільної лампи.

– Так. Роман Володимирович. Наш каже, – Часу немає. Втратимо. Крові багато лишився. А цей лікар знов як закричить. – А пішли усі звідси! Я все сам зроблю! Навушники в вуха вдів. Музику запустив на всю катушку...

– Слухай, молодець лікар, а... з яйцями.

Невже це про мене?

Лікар з яйцями, а я?

Обережно підіймаю білу ковдру.

Ноги немає. Високо немає. Замість неї бинти.

Все інше на місті. Подряпане осколками, з коркою запеклої крові від порізів. Але на місті.

Слава Богу.

Оглядаюся. Навкруги пусті ліжка. Кахель на стінах.

Операційна? Реанімація?

Хтось схиляється наді мною. Медична маска закриває обличчя. Добрі сіро-блакитні очі, наче крила янгола.

– О дивись прикинувся. Як ви, Юрій Іванович?

– Норм.

– Нічого не болить? Може обезболочку?

– Краще текілки.

Очі прищурюються в усміщці променями зморшок.

– О, дивись, соображает.

Ще одні очі. Карі. Теж усміхаються.

– З головою порядок.

– Треба покликати лікаря.

Посміхаюсь їм теж. Їх очі такі різноманітні – добрі, чисті, замучені, сяючі. Мені добре. Навіщо лікар?

Я норм. Живий.

Що він ще скаже?

Що нема ноги?

Та то я вже і сам рукою перевірів. Гаразд, нехай іде.

Може розкаже, як там наші?

ЧАСТИНА 2

ПЕРША КРОВ

Реанімація

Прокидаюсь. Апарат штучного дихання помірено відраховує мої вдихи. Сусід справа молодий хлопець. Дивиться на мене щасливими очами. Радіє що я живий.

– Ти звідки братан?

– З нацгвардії.

- Як звати?
- Віталій.
- Мене Юра.
- Я знаю, Іванич.
- Він знає, бо лежав тут коли мене привезли.
- У тебе важке Віталія?
- Нога полamana. Осколочний з міномету.
- Перелом фігня, – кажу. – Ти молодий.
- Так, да, – погоджується він.
- Знов засинаю.

До реанімації обережно, помітно кульгаючи заходить Андрюха «Байкер». У нього дуже винувате обличчя, але очі горять радістю.

- Як ти Юра? – майже шепотом каже він.
- Норм. Ноги немає.
- Я знаю. Бачив, як тебе грузили.
- А мій автомат?
- Привезли у шпиталь. Трохи покоцаний від вибуху, ремінь розірвало, але бачив його у приймальному відділенні.
- А що у тебе?
- Багато відламків. Якись дістали, якись залишилися. Куртка байкерська врятувала. Як їжачок був від відламків. Мене вже виписують, сказали нічого страшного. Я ж не військовий, не ТРО. Просто Андрій «Бензовоз».

Він намагається посміхатись, але виходить не дуже.

- Що там наші? – питаю.
- Вітя Житник поруч з тобою загинув. Місця живого не було. Всього розірвало. Встиг сказати тільки Андрюха, відходьте самі. Мені все одно пі...ць.

Мені сумно.

2.2. Сашко з Лижної бази

Прокдаюсь вночі. Віталі вже немає. Хтось бігає. Шепотить.

– Що там сестра?

– Поранили привезли. З Лижної бази.

– Важкі є?

– Кажуть що є.

– «Двохсоті»?

– Начебто один.

Шелестіння коліс, м'які скрипи тапочки лікарів та сестер. Голоси потужні. Тривожні. Мене ніхто не соромиться. Я на «наркоті».

– Сюди, сюди. Ноги обережно.

– Саша! Ти мене чуєш, Саша?

Сашу перекладають на сусіде ліжко. Він видає лише якісь дивні звуки, схоже що він захлинається. Він наче булькає, плюється та ніяк не може відкашлятись.

Обертаюся. Над Сашком стоїть купа лікарів та медичних сестер. За їх білими халатами його не видно. Обліпили з усіх бо_ків, наче голуби хліб у сквері Богдана Хмельницького.

В реанімації кружляє якась дивна енергетика. Наче змішувалось життя та смерть.

– Зараз, давай! Швидше! – цей голос знаю. Це реаніматолог. Чоловік з простуватим обличчям, в якому дуже складно уявити лікаря. Цікаво, а як повинен виглядати чоловік, що кожного дня витягує з того світу не одну живу душу.

– Господі, допоможи йому як мені!

Саша ніяк не може відкашлятись. Добре чутно, як страшно скріплять та свистять його легені.

Що ж там таке?

Пневмоторакс? Не дай Боже!

Лікарі витягнуть. Повинні витягти.

Бачу, як над білими халатами лікарів, наче з вулкану, який раптом прокинувся, летять гарячі краплі крові.

Звуки стають такими страшними, ніби на сеансі екзорцизму – вигнання диявола, з тіла того бідолахи Сашка.

Відвертаюсь.

– Господи, нехай він виживе! Саша тримайся! Живи Саша!

Сашко стає звуком.

Блювотний рефлекс.

Стони.

Хляпання.

Булькотіння.

– Саша дихай носом! Просто дихай!

– Господи, допоможи йому! Покажи як дихати!

– Саша, заспокойся, просто дихай!

Дивлюся на свій похідний паперовий складник. Він стоїть на тумбочці, поруч. Три Ли́ка Святих. Його принесли мені разом з іншими речами після того, як повернувся до свідомості.

Складник пробитий відламками. У Діви Марії – праве стегно. У Ісуса Христа – ліва рука, як у мене. Пантелеймона Цілителя не зачепило. Лише правий рукав.

Головне – Ли́ки Святих не ушкоджені. Вони дивляться на мене. Слухають мою молитву.

Сашко знов хрипить та булькає.

– Господи нехай він виживе!

Сашко дихає якось по іншому. Знов обертаюся.

– Добре, Саша! Випльовуй!

Фонтан крові зараз вже був схожим на гейзер. На мить, коли лікарі відступили, я бачу його. Худого, жилястого, молодого хлопця. У нього з рота стирчить якась трубка, з якої Сашко викашлює кров.

– Молодець, Саша! Чудово! Давай! Молодець!

Наче старий паровоз, запрацювали штучні легені. Ритмічно та заспокійливо. Як і у мене.

Лікар дивиться на монітор Сашка, обтирає кров та слину рушником.

– Слава Богу!

Засинаю.

Але знов прокидаюся від Сашкового голосу.

– Сестра! Зателефонуйте «Пахому»! Він поруч зі мною був коли нас накрило! Що з ним? Вони відбилися чи ні? Кого ще зі мною привезли? Де мій телефон? Подзвоніть командир! Ми втримали базу? Зі мною був ще «Сірий» та Вітя «Бугай»!

Живий! Слава тобі Господи! Дякую!

Сестра нахиляється над Сашком, щось шепоче йому та вказує на мене. Він затихає та дивиться на мене.

– Як ти братан?

Відкидаю ковдру та показую залишки ноги.

– Ух, ні ... собі! Тримайся, братан.

Тримаюсь. Ми тут разом, тримаємось. Зараз тут наша оборона.

– Ти звідки сюди, братан?

– З Бобровиці.

– Сусіди. Молодці, втримали. А я ще не знаю, як там наші. Нас з «Пахомом» накрило. А потім вони пролізли з усіх боків. На своїх «Тиграх». Якись спецназ крутий. Форма якась дивна, я такої не бачив. «Бугай» молодець. З гранатомета їх піджарив. А що з «Пахомом» не знаю. Його у ногу поранило. Міномет. Десь на Яцево стоїть, сука. Прямо на кладовище.

– Тихіше.

Сестра знов нахиляється над Сашком та щось шепотить йому.

Знов засинаю.

– Братан, ти спиш?

Вже ні. Відкриваю очі та дивлюся на Сашка.

Скільки пройшло часу? Година – дві?

– Ти як братан?

– Норм.

– Ти звідки, братан?

Здыхаю та посміхаюсь.

– З Бобровиці.

– А ми на Лижній базі стояли. Мене та «Пахома» накрило мінометом. Я не знаю що з ним. Спецура російська. У них навіть магазини для «калашей» прозорі. З якось пластика. Усі набой видно. І «калаші» такі модернізовані...

Знов сестра нахиляється над Сашком, шепотить, поправляє кювдру. Щось коле йому в крапельницю.

Підходить до мене.

– Ви не звертайте уваги. Він ще досі контужений.

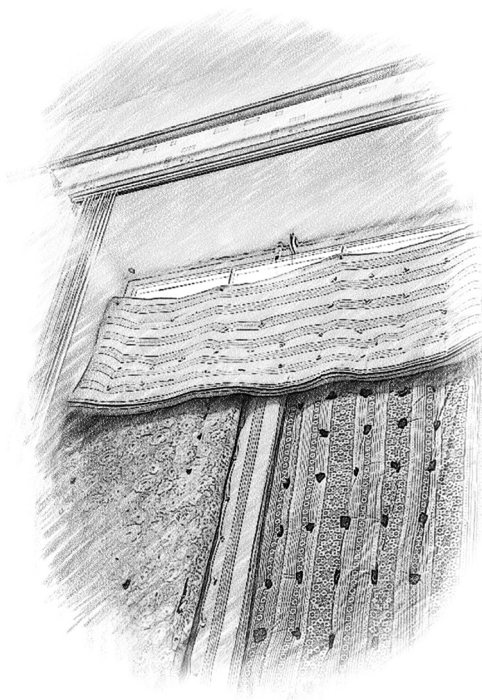
Не звертаю. Нехай говорить.

Говори Саша. Тобі скільки треба буду повторювати, звідки, хто я, чому тут поруч з тобою.

Говори.

Мені просто, приємно чути твій голос.

Повітряна тривога

Ніч

У коридорі шум.

Багато невдоволених чоловічих голосів, шаркання по підлозі шкарпеток, милиць та інвалідних візків. Усі мешканці нашого поверху пускаються у підвал.

Єдиний з ходячих з нашої палати, Володя, поліцейський спецпризначенець (поламана рука та велика діра у плечі), виходить у коридор, спитати що сталося.

– Пацани, повітряна тривога!

Тривога й у нашій палаті. Нам вже відомо – залишаються лише лежачі. Не транспортабельні, лише одна палата.

Це ми.

Нас таких п'ятеро.

Львів'янин Мишко, з Правого сектору (множинні уламкові з переламом обох ніг), Серьога, – номер обслуги 58 бригади (осколковий перелам стегна), Женя, прикордонник з Сум (перелам ноги в наслідок вибухової травми), мій сусід по реанімації – Віталя, нацгвардієць (осколкове у ногу з переламом) та я (ампутація в наслідок вибухової травми та травматичного відриву верхньої третини правої гомілки. Щось таке).

– Нічого, пацани, йдіть, ми вас прикриємо! – жартую.

Усі розуміють, що транспортувати «лежачих» не можливо.

Причин багато.

Не працює єдиний на поверсі ліфт (немає світла), сходи не обладнані спеціальним пандусами, незручні ліжка, ще радянських часів, які не влазять у ліфт та ще й не мають коліс. А ще усі крім мене з залізним апаратом Єлізарова, який нагадує сюрреалістичні підпірки з картин Сальвадора Далі. Болісно навіть повернутися.

Це ж не сучасна німецька клініка Шаріте, це звичайний український військовий шпиталь.

А головне – на евакуацію «лежачих» у підвали немає часу, бо тривоги дуже часті.

Я напевно знаю, що, крім нас, залишаються ще ті, що у реанімації. Але там залишаються й сестри. Вони теж заручниці обставин. Всіляка апаратура, крапельниці, різкий змін стану пораненого, потребують негайної присутності медичного працівника.

Я лежу біля вікна. Головою до вікна лежить крім мене тільки Віталя. Інші, не по фен-шую – ногами до виходу.

Дивимся у вузькі стрічки темного неба між вікнами, завішаним старими матрацами, які ще пам'ятають мабуть ветеранів Другої світової війни.

Скільки людей лежало на них? Сотня? Дві?

Що це за плями на ньому? Кров? Сеча?

Це не важливо. Головне, що вони захистять від уламків скла. Пом'якшать, а можливо ще й врятують.

Чутно звук летючого літака.

– Пішов на перше коло.

Цікаво витримає споруда пряме влучання?

* * *

Наш військовий шпиталь – це колишній маєток наказного гетьмана Лівобережної України, чернігівського полковника Павла Полуботка.

Споруда 17-18 століття. З міцними майже метровими стінами. Але його маєток був там де зараз розміщена адміністрація шпиталю та поліклінічне відділення.

Наша палата знаходиться у іншому крилі, яке відстроїли вже потім, для Духовної семінарії. Коли зі споруд відтворили хрест, що лежить на землі.

Якщо дивитися зверху, скажімо з літака, то ми лежимо як раз у тому місті де Ісусу прибивали ноги.

Ноги чи все ж таки одну ногу?

Все повторюється.

Тут залишилися усі з травмами ніг.

Гетьман Павло Полуботок помер у Петропавлівський в'язниці, куди його кинув російський цар Петро І. В таких же міцних стінах, як ці.

* * *

Стрілянина. Гучний звук.

Дуже близько.

Це наші. Мабуть ЗУшка працює.

Десь біля Червоного мосту. Чи біля ЗАГСу?

– Просили ж усіх, закрийте небо!!!

Вибух.

– Блядь!

Тремтять вікна.

Миша матюкається. Дивлюся на вікно. Якщо воно вилетить, треба швидко розгорнутись та накритися ковдрою від відламків скла. Більше нічого не змогу зробити.

– На друге коло пішов.

– Це лише пристрілювальне було.

– Так. Друге коло саме небезпечно.

Скільки у нього часу? Хвилини дві три?

Мабуть у нашій палаті, коли шпиталь став Духовною семінарією, була звичайна класна кімната, де бурсакам викладали Закон Божій, або Історію розколу церкви.

Взимку, коли Стрижень замерзав бурсаки влаштовували кулачні бої з учнями реального училища.

Коли я навчався у «6-й бурсі» ми, «металісти» – слюсарі механозбірних робіт, теж билися з «сучкогризами» – майбутніми столярами деревообробки.

Все повторюється.

Повертається.

Повертається й звук літака.

Наростаючий.

Жахливий.

Іронія в тому, думаю я, що саме у цієї будівлі, 155 років тому, навчався винахідник реактивного двигуна, терорист Микола Кібальчич, якого стратили за вбивство імператора Олександра II.

Повісили на плацу Семенівського полку в Петербурзі.

Він й виготовив ту саму бомбу.

Організація «Народна воля», до якої входив Кібальчич, раніше називалась «Свобода або смерть». А «Воля або смерть» був лозунг анархістів Нестора Махно, а потім гасло у «Правого сектору». Потім шеврон. Зараз назва коктейлю деяких у барах.

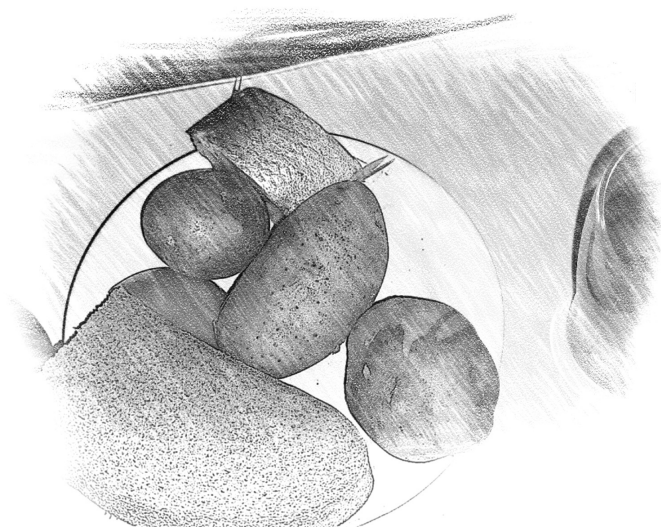
Все повторюється знов.

Звук літака наближається.

Мабуть десь на цьому місті де зараз наша палата вчився молодий бурсак Павлусь Тичина, якого тоді записували по російськи – «Тичинін». Десь тут навчався і його товариш, поет Аркадій Казка та майбутній видатний український композитор та диригент Григорій Верьовка.

*«На Аскольдовій могилі
Поховали їх
– Тридцять мучнів українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі Український цвіт!
– По кривавій по дорозі
Нам іти у світ».*

Все повторюється

Чи дійдуть вони, як у 1918, до Крут?
Ні. Краще думати про щось інше.
Знов працює ЗУшка.

– Блядь! Де ці «Стінгери»?
Через стрічки між матрацами видно світові спалахи.
Зараз піде запізнیلیй звук. Швидкість світла швидше за звук.

– Де той «Київський привід»?
Гучно звучать вибухи. Деренчить скло. Стіни трясуться.
Вони міцні.

Шпиталь будували як фортецю, а не як медичний заклад.
Не по нас – перша думка.
Не по нас – це завжди перша думка усіх без виключення після авіаудару.

Сьогодні повезло.
Знов Палусь Тичина.
Вже інший.

*«На слобожанських нивах, на подільських, на Чорнім морі
я прошу, молю! — вбивайте ворогів,
злoding кремлівських, вбивайте без жалю!
Нехай ще в ранах я — я не стидаюсь,
гляджу їх, мов пшеницю ярову.
Я стверджуюсь, я утверждаюсь, бо я живу».*

Дружина

– Доброго дня хлопці.
Вона швидко протискається між ліжками інших важких, до мого.

– Привіт.
Цілує, начебто ми бачились вчора. Швидко, щоб не провокувати зайві емоції. Вирішила, що вони будуть після побачення. Не зараз.

Вона пахне весняним прохолодним ранком та висохлими сльозами.

– Не хотіли пропускати. Кажуть до важких не можна. Я кажу, там мій чоловік. Його з реанімації перевели вже до палати. Дайте тоді мені начальника відділення, чи начальника медичної частини...

Вона ще щось каже, але я майже не чую. Дивлюся, як вона дістає з торби якісь пакунки, кладе їх поруч та думаю, що Вона намагається бути зайнятою цими пакунками, тільки щоб не дивитись на мене. Теж щось кажу, заплутуючи свої думки, які стоять комком у горлі, стримуючи відчуття.

– Пацани, це моя Дружина.

Вона майже не змінилась. Стали лише більше припухлості під очами, припудрені, замасковані, але все ще помітні. Саме ця припухлість робить зараз усіх жінок схожими одну на одну, ріднить їх між собою, наче ця припухлість якась родова ознака причетності до сьогодення.

Вона ще виплакала усі сльози за ці дні, що минули.

Ні.

Ось вони, бачу, як вони народжуються знов.

Скільки ж їх у Неї?

У всіх Них?

Скільки вологи виходять з організму? Цікаво, чи густіє від цього кров?

– У «Лисі Микити» сьогодні така черга стоїть, мо чоловік двісті. Кажуть макарони завезли. А я вчора майже випадково натрапила на ковбасу. З Куликівки привезли. А я з роботи йду, бачу машина «Куликівські ковбаси від фермера». І людей з десяток тільки. По дві палки на руки давали. Так я Люде подзвонила. Та ще й собі дві палки взяла. Бабі Наташі одну віднесла. Ось і тобі...

– Пацанам теж дай.

– Хлопці, є у когось ніж?

– Іванич, не переживай, зараз усе зробимо.

Володя, поліцейський спецпризначень, з великою дірою у руці та зібраною з уламків ключицею, єдиний ходячий з нас та єдиний у кого є все. Його спорядження прибуло разом з ним.

– Давайте, я сам.

Скільки ж Вона пережила всього за цей час. Як раптом зруйнувалось усе її існування тим дзвінком від куми з шпиталю? Не війною, яка вже була поруч та жила разом, а саме тим дзвінком.

Усе її майбутнє.

Мрії.

Надії.

Віра.

Він ходив на війну кожного ранку. Наче на роботу. І сьогодні пішов. Але подзвонила кума. Яка працює у шпиталі.

Чого це раптом?

«Кума, ти пробачиш мене за погані новини»?

Все.

Час зупинився.

«Ти тільки не переживай».

Прямісінько у серце, де ховалась перелякана війною душа, вривався метеор і підняв ціле цунамі сліз. Хвиля величезними кругами розійшлася по всьому тілу. Її сила буда така руйнівна, що спочатку затремтіли, а потім не витримавши тиску, підкосилися ноги.

Сльози заповнили разом усі куточки тіла. Зашуміли, закружляли глибокими вирами в голові. Потоки їх хлинули далі заливаючи слух, продираючись до очей. І тут, почувши вихід, полилися водоспадом по щокам, носу, телефону, а звідти на пильний бетон підвалу.

«Кума, ти пробачиш мене за погані новини»?

* * *

– У вас тут є електрика? Можна телефон підзарядити?

– Є. Коли проводять операції нас просять вимкнути гаджети, щоб знизити напругу. Зараз можна. Ніхто не бачить.

Вона озираючись, начебто робить щось протизаконне вмикає підзарядку телефона у розетку.

Її слова, наче цеглинки швидко будують гребінь для сліз, які вже знов заворушилися, закружляли у вирві, почали підійматися, наче талі води у річці.

– Влад, вчора ходив на «Обленерго», заряджати телефон. Вони там витягли переноску з розетками, треба тільки свій трійник мати. Павербанк трохи зарядив, а телефон ні. Не встиг. Як електрика пропала, так ми усе м'ясо з морозилок на тушонку пустили, поки газ є. Я ще три банки у підвал знесла. Ми там зараз усі ночуємо. Біля нашого підвалу, на лежаках. Я з дивана підлокітники туди знесла, щоб м'якше було. Усі тобі

передають привіт. І Льошка з Танею, і Шурик, і Алла Гур'ївна, і Діана Петрівна...

Вона кормить мене з ложечки, підклавши під шию рушник. Моя ліва рука контужена. Не працює.

Апетиту немає, але ж я теж щось повинен зробити для Неї.

Поки Вона тримає ложку наді мною, чекаючи поки пережую, витирає мені забруднений рот.

* * *

«Кума, ти пробачиш мене за погані новини»...

Як тремтів голос куми було чутно навіть у слухавці.

«Ти тільки не переживай», а потім, одразу, через якусь долю секунди, щоб не викликати усього того, що вже відбулось, дала: «ЖИВИЙ! Але...».

Кому зараз потрібне це «але»?

Вона вже почула головне.

ЖИВИЙ!

Відразу віддала телефон сестрі, бо тремтячі руки вже не слухались, а крик видерся з клітки і більше на його шляху нічого не стояло. Він вистрибнув разом з Великим потопом сліз.

У цьому потоці, завертілися, закружляли уламки думок, наче після корабельної аварії – як сказати донькам? Старша вагітна – їй не можна! Молодша – лікар. Вона зрозуміє правильно. Якимось знайде слова для сестри! Які тут можуть бути слова?

«Погані новини».

«Тільки не переживай».

І тут, наче рятувальний круг промайнуло – ЖИВИЙ!

Так. Живий!

Врятований!

* * *

– Неголений такий. Може, давай я тебе поголю?

– Води немає. Санітарки зі Стрижняносять, технічну. А питну волонтери дають.

– У нас ще є. Але дуже повільно йде. Ми в усі банки понабирали...

Вона дивиться на мене, говорить щось, але думки її не на слуху.

Ось воно яке – «але...»

Ну той що?

Що таке «але»? Нічого.

«Але», вже не так важливе. Що таке нога? Лише частина тіла. Нічого страшного.

Головне – ЖИВИЙ! А будь-яке «але» можна пережити.

Сльози просочуються з її світло-карих очей. Вона намагається стримати їх посмішкою, яка все одно вона видається сумна.

– Мені треба йти. Я на посту, сестрам обіцяла, що недовго. Може ще завтра прийду, якщо пустять. Що тобі принести? Салка? Картоплі насмажити з цибулькою? Може рибки червоної запекти?

– Нічого не треба.

– Ну, все. Я пішла.

Вона цілує мене. Відчуваю її гарячу сльозу у собі на щоці.

Нічого не треба.

Просто приходь.

Зарядити батарею.

Свою та мою.

Док. Бондаренко Роман Володимирович

Він не ходить, він бігає. Якщо не бігати, не встигнеш до інших. Бо поранених багато, а лікарів мало.

Він забігає завжди, коли проходить мимо палати.

Він працює на дві лікарні. Бігає під обстрілами у свою, цивільну, а потім біжить у військовий госпіталь.

– Дружину з дітьми вивіз. Вони у безпеці. А дома мене ніхто не чекає. А тут чекає багато хто, – каже він.

Іноді з ним бігає його колега, молодий високий лікар, до якого Док звертається – Федір. Вони разом «ведуть» мене. Іноді лікар Федір заміняє Дока, але я відчуваю, що Док головний. На ньому відповідальність за мене, бо саме він робив ампутацію.

Саме він, здыхаючи, підбирав правильні слова, щоб першим звістити мене, що нажаль, ногу врятувати не було можливості.

Для Дока це була дуже важка промова, але я вже прийняв цей факт. Він вже затишно оселився у моєї свідомості. Яюсь дуже швидко та безповоротно. Ще у реанімації.

Вже нічого не зробиш. Треба продовжувати існувати у такій формі. Сучасні протези роблять з ампутантів звичайних людей. Треба зробити так, щоб їх головний орк не радів, що забравши у мене частину мого тіла, він забрав моє звичайне життя.

Я не дам йому цю нагоду.

Ніхто не повинен давати.

Але для цього мені зараз потрібен Док.

І він завжди поруч.

Без нього не починається ранок. Без нього не починається сніданок. Без нього не починаються перев'язки.

Перев'язки це наші тортури, тільки необхідні, досить обережні та з лагідними словами.

Відкривається марля, яка закривала до того, залізний піднос.

Хірургічна сестра у пов'язці – лише очі. Вони без емоційні.

Кукса? Вони вже бачили й не таке.

Що для неї два розірваних шматка м'язів, які стягнуті міцними нитками, так туго, що нагадують пальці ніг, між яких сочяться сльози сукровиці, вже втраченої ноги.

Вмикаю ліхтарик на своєму мобільнику, бо світла або немає зовсім, або дуже тускле. Таке саме, як життя у нашій палаті.

Дуже серйозні очі Дока. Здається він бачить наскрізь навіть що коється всередині кожної рани.

– Треба потерпіти. Зараз буде не дуже приємно.

А потім настає біль.

Зморщується обличчя. Ллються сльози. Скріплять стиснуті зуби, скрізь які прокачуються дивні звуки. Наче з темних підземеллів свідомості. Відчуваю, як чийсь пальці залазлять глибоко у тіло.

– Зараз, зараз. Потерпить. Вже трошки.

Терплю, Док.

Чую тишину завмерлих на сусідніх ліжках пацанів.

Вони співчують своїм мовчанням. Тримують кулаки, сти-скають зуби, заплющують очі, прислуховуються до звуків. Вони також терплять. Зі мною. За мене.

Чую як рука Дока, трохи повертає ліхтарик телефону, в моїй тремтячій руці, у правильний кут.

Над куксою, у тазі, дуже глибока рана. Вказівний палець лікаря входить туди повністю. Мабуть відламок був великий. Її треба чистити.

– Все добре, – нарешті каже Док та витискає палець.

М'язи розслабляються, дихання продовжується, очі розплющуються, але від сліз ще все навколо розпливається. Очі хірургічної сестри спокійні, наче нічого й не було.

– Бетадін? – спокійно питає вона Дока.

– Так, тут томпануємо. Скрізь бетадін. Перев'язка, – доктор знімає гумові рукавички, торкається мого плеча, підмігує оком. – Все добре, Юрій Іванович. Ви молодець.

– Дякую, Док.

Бетадін знаю. Це йод, який не пече. Лікар убігає.

Медична сестра змочує тампони та пов'язки бетадіном та швидко пінцетом накладає та запихує їх у мої рани. Її рухи дуже легкі та ніжні, майже не відчуються.

– Вам треба підіймати мошонку, – спокійно каже медсестра, поправляючи бинт. – Вона набрякла дуже. Багато лімфи накопичилось після ампутації. Варікоцеллі або гідроцеллі це нормально для подібних операцій.

– Ага, – кажу вже на куражу. – Вона вже така, що навіть можна переплутати з куксою.

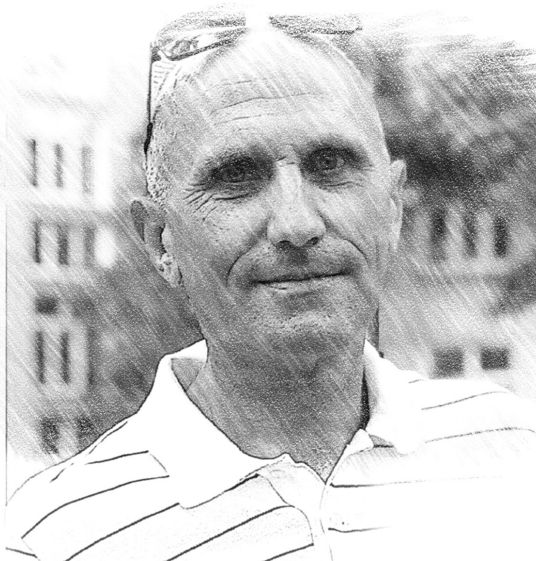
– Не тішить собі, – очі медсестри, звужуються у посмішці. Пацани у палаті сміються.

Вони так само витримали цю перев'язку. Їм також зараз легше.

На сьогодні все. Дякую пацани.

Ми зробили це разом.

Володимир Пилеко «Батя»

У палата заходить Дружина. Її обличчя якесь задумливо-перелякане, наче вона загубилась у своїх думках, як у лісі.

– Вовік Пилеко загинув, – Дружина тяжко здихає та викладає на ліжко пакети з їжею.

Серце моє замирає та видихає великою хвилею крові до обличчя. Нестримане матюкаюсь

– Ще 16-го березня, як виявилось. У приймальній тільки що запитала. Пошукали по книгах, знайшли. Поступили 16-го, з Новоселівки, два «трюхсоті» хлопці, і Вовік... Наташа дзвонить постійно. Виклик йде але ніхто не відповідає. Кілька днів до свого 54-річчя не дожив. Не знаю, як Наташі сказати. Не зможу. Краще може нехай Богдан Юра скаже.

Вовік Пилеко був кумом Юри Богдана. До цього ми зустрічались на різних сімейних ювілеях та святах. Він зі своєю дружиною Наташою була дуже красива пара. Дуже красивими росли й їх дві доньки.

У перші дні війни вони з дружиною та донькою прийшли до Юри, щоб бути разом. Ховалися у підвалі.

Вовік не був схожий на бійця, але було видно, що в середні його відбувається своя війна, де перемогою стало рішення отримати зброю та боронити рідну землю разом. Вовік був дуже уважний та серйозний до всілякої інформації, рішуче налаштований до прийняття рішення. Він мало говорив, але блискавки в його очах говорили за нього.

26 лютого 2022 року ми разом намагалися дістатись до військкомату, щоб отримати зброю, але нас не пропустили на блок-посту. Але рішення вже було прийняте. Тому зброю ми все одно отримали.

Вовіку запропонували пост біля свого дому, на вулиці Піщаній. То був такий хитрий відрізок вулиці, яка з середини ділася на дві. Там на пагорбі військовими з 1-ї танкової, була влаштована засідка. На всяк випадок.

– Заодно марадерів відганяти будемо, – казав Вовік.

Ми зустрічались з ним рідко, бо стояли у іншому місті. Але іноді зустрічались у Юри, де наші жінки готували нам обід.

* * *

– Я ж там вже тиждень холодильники для моргу ремонтую, – дзвонить Юра Богдан. – А кум виявилось, весь час там лежав.

– Як він загинув, відомо? – питаю.

– Він же контракт на службу підписав з 1-ю танковою, тому його забрали з собою на Новоселівку. Я кажу, Вовік ти розумієш, ти у кедах, у цивільній куртці, ні броніка, ні каски. Розумію, каже. Але там треба допомога, каже. І все.

Мужики казали, що там у ніч з 15 на 16-березня був дуже потужний обстріл їх позиції. Вовіка поранило у руку, але він повернувся на позицію, у бліндаж. Потім отримав осколкове у ногу. До нього підходять, просять пораниених важких вивезти. А них там машина була, але водій вже важкий 300-й був. Вовік у машину. Загрузили пораниених. Вовік з тією пораненою ногою, перемагаючи біль давай зчеплення натискати, а тут знов обстріл.

Біля самої машини прилітіло. Машина у решето. Вовіка поранило у живіт та у грудну клітину. Броніка ж не було.

Ніч, потужні обстріли, літаки, дрони. Він у шість ранку дзвонив до швидкої, але не додзвонився. Та й хто б туди під обстрілами поїхав. Казали, помер ще по дорозі у госпіталь. Велика крововтрата.

* * *

Приходить Дружина.

– Як там Наташа? – питаю.

– Плаче. Вона туди у морг ходила телефон шукати. Медсестра шафу відчиняє, а там купа телефонів. Усі у багнюці, в крові. Деякі і зараз дзвонять. Наташа серед них знайшла Вовіка телефон.

Виявилось, що він 15 березня, усю ніч дзвонив. Наташа доньку до Києва відправила, то він мабуть намагався дізнатись чи досталась вона Києва чи ні.

* * *

Про що думав Вовік тієї своєї останньої ночі?

Про що думає людина помираючи?

Чи розуміє він що помирає, або все ще тішиться надією?
Надія помирає разом з людиною.

А ще останньою помирає цікавість. Завжди хочеться доглянути серіал до кінця, дізнатись як закінчиться футбольний матч, кого виберуть Президентом, чим закінчиться війна. Цікавість спонукає жити. Така природа людини. Але смерть завжди настає раптово. Це як, наприклад, на останніх хвилинах футбольного матчу, який ти дивишся, зникає світло і ти знаєш, з яким рахунком закінчився матч. І навіть, хто виграв.

Це як останні сторінки детективу, що ти довго читав, хтось вирвав.

Це як, наприклад, ти зустрічаєш людину, а вона...

Про подвиг

«Здійснити подвиг», саме так ми у нашій палаті лежачих, називаємо ту саму фізіологічну дію, яка опорожняє кишечник.

«Сходити по маленькому», – це не подвиг. Це просто «утині історії». «Подвиг» – це лише по великому. Зробити велику справу. Бо на те він й подвиг.

Чому? Все доволі не просто і у прямому й переносному сенсі цього слова.

По-перше, це не зручно, коли з тіла стирчать залізяки, або кожний твій рух супроводжується сильною біллю. Але частіше це все разом.

По-друге, організм, після операції, ще не працює так як потрібно. Але його потрібно запускати. З потугами, з нервами, з біллю.

По-третє, це дуже соромно. А для молодих хлопців, які ще не звикли до своєї немоці та майже перший раз у житті перебувають у стаціонарі, це звичайний іспит.

– Нянечка, а ви можете вийти та відкрити вікно, – завжди сором'язливо просить хтось з нашої палати.

Тут треба віддати належне санітаркам. Ці прості, звичайні жінки своїм віком нагадували нам наших матерів, тому з ними було порозумітися набагато простіше.

– Що тобі, рідненький. Водички принести? Поголити тебе? Допомогти?

– Що трохи постіль іспачкав? Нічого страшного, не переживайте, зараз ми її швидесенько поміняємо. Нічого страшного. Буває.

Нічого страшного. Але коли не стало світла, перестали працювати й пральні. В умивальник, ось ці самі санітарочки носили на своїх руках воду у відрах. Технічну з річки Стрижень, а питну з водовозок, які приїжджали раз на день. А потім прали простирадла, рушники, білизну.

Над ліжком одного з пацанів з переломом обох ніг, прикріплений кронштейн, наче будівельний кран. Хоча він мені більше нагадує шибеницю, але шуткувати з цього приводу не гарно. На цьому «крані» висять звичайні цепи та ремні, що йому принесли знайомі з тренажерного залу. Щоб «здійснити подвиг», цей хлопець, кожного разу підтягував на руках своє тіло, підсовував під спину ремні та висів так, «у гравітації», поки «подвиг не здійсниться».

У кожного свій унікальний, як й поранення спосіб «здійснити подвиг». Це настільки важливо, що «подвиг» стає на друге місце серед обговорення, після новин про війну та майже міфічну у своєї недосягнутості мрію про німецьку клініку «Шаріте».

Ця сама «Шаріте» вдається нам якимось раєм для поранених.

Годинами ми думали, як влаштована сама крута лікарня Європи.

Але наші уявлення були сформовані лише з репортажів лікування у цієї клініці всіляких політиків, віп-персон та порнофільмів 90-х.

Ми уявляли який там персонал, як одягнуті медичні сестри, які там ліжка, які ліфти, їжа, а особливо, як там «здійснюють подвиг» люди з подібними пораненнями? Може це для них вже і не подвиг?

Принесли милиці. Дивлюся на них та навіть не уявляю що з ними робити?

Молодий колега Дока, лікар Федір, вчить мене користуватись ними. Не можу довго стояти. Кружляє голова. Слабкість. Біль.

Тренуюсь по трошки.

Вже скоро, на відміну від пацанів, стаю же більш мобільним і «подвиг» перетворився для мене у звичайний «героїчний вчинок».

Коли оркі почали бомбити останній міст, після чого блокада Чернігова ставала неминучою, усіх почали готувати до евакуації.

Усіх крім мене.

Але як перевезти пацанів з залізними прутами у нозі? Було прийняте рішення загіпсувати пацанам ноги, не знімаючи апарати Єлізарова, щоб розбиті або зламані кістки не здвинулися. Тоді, напередодні, «великого переселення», ближче до клініки Шаріте, хлопці здійснили свій останній «подвиг».

У подвигу є різні грані. Подвиг лише категорія дії, яка припускає вольове зусилля. А це вольове зусилля для кожного може бути дуже різним.

Сусіди

Ранок. Підйому ще не було. Дружина везе мене на колясці з воріт шпиталю. Швидко запалюю сигарету.

За воротами бачу автомобіль та якихось людей поруч. О восьмі ранку.

Це сусіди. З мого дому. Майже з кожної квартири нашого під'їзду, які залишилися з тих або інших причин.

Коли ти живеш у одному будинку усе життя, сусіди стають майже родиною. Чого стають? Вони – справжня родина.

Тонкі стіни хрущовок, не дають тобі приховати нічого. Ані сімейних сварок, ані гучної музики, ані суворого виховання дітей, зайнять сексом, лай собаки, що чекає господаря, хмільний храп та інші гучні звуки, що видають сусідськи тіла.

До появи мобільних телефонів, стукіт по батареї – завжди був сигналом виклику. Сигнал запрошення або прохання до негайної допомоги. Стук по батареї не ігнорується.

Сусіди збираються разом доволі часто. На дні народження, на поховання, на уху у дворі, на зустріч з Ізраїлю інших сусідів.

Сусіди знають майже усію родословну інших сусідів.

У них зберігаються ключи від твоєї квартири, вони відчиняють твої двері без попереднього дзвінка, вони несуть тобі покоштувати якесь нове блюдо, збирають сусідських дітей у дитячий садочок, пропанують першому спробувати тільки не зварений самогон, збирають списки бажаючих на сало, якщо у когось в селі забивають кабана, на вірьовці спускають з балкона пиво, для похмілля, щоб не бачила дружина, виносять на простирадлах покійників, лазлять у кватирки, або вибивають двері коли захлопнулись ті захлопнулися, хоронять сусідських чотириляпих тварин і багато-багато іншого.

Все те, що називається звичайним життям.

Саме тому, ще у 2015 році, я казав опонентам, що воюю не за Порошенку, а за те, що мені дорого. За ці дитячі спогади, за сусідів, за свій двір, за свій район, за своє рідне Місто, яке для мене і є втіленням всієї України.

Тому, саме сусіди записували та надсилали мені, для підтримки, у шпиталь відео з підвалу, де вони переховувались під час бомбардувань Міста, дитячі малюнки маленьких пташенят нашого «дворянського гнізда».

Саме тому вони зараз стояли тут, чекаючи на мене.

Брудні від пилу. У якісь старої, розтягнутій, але теплій одежі. «Діти підземелля».

– Юрочка, живий, слава Богу, – плаче сама стара мешканка нашого будинку, 90-річна вчителька англійської, Алла Гурьівна.

Зараз замість класу у неї дома вісім котів, які чомусь гадять саме у під'їзді.

– Я завжди називала тебе хлопчик з сумними очами, – плаче вона.

Мене обіймають та цілують Льошка та його дружина Тетяна, вже третє покоління родини сусідів, яких я знаю. Дають мені каву.

– Нічого, що розчинна?

Міцно тисне руку батько Льошки вусатий, худорлявий Вітя, схожий на кіношного д'Артаньяна, але з червоними від недосипу та прихованих сліз очами.

Обіймає «молодий пенсіонер», колишній вчитель, фанат Чернігівського футбольного клубу «Десна», Олександр Валентинович, якого усі сусіди знають як Шуріка. А ще, як управдома, активіста, охоронця історії та традицій дому, а також електричних лампочок під'їзду. Його зморшкувате обличчя нагадує старе висохле русло річки.

Саша Карпенко, що доглядає за лежачою тещою Діною Петрівною, робить фото.

– Для історії, – каже він.

Він фотографує все і завжди. І колекціонує все і завжди, також. Для історії.

Увесь під'їзд. Принаймні ті, хто може ходити.

Очі усіх плачуть.

Інші, лежачі сусіди, будуть плакати потім, коли побачать ці фото.

Плачуть від радості, що сусід живий.

Плачуть, що у сусіда більше немає ноги.

Плачуть, так як може плакати лише Людина. Від болю за чужу біль.

Евакуація

Перед в'їздом на міський пляж «Золотий берег», машина з'їхала з дрого та запинилась біля паркану, у лісосмізі.

Усі мовчать. Чоловік біля водія дивиться на годинник.

– Тут, почекаємо. «Куба» повинен передзвонити, якщо все гаразд.

Чекаємо.

Останній раз ми бачились з «Кубою» за кавою 15 лютого 2022 року у «Золотом ключику». «Обговорювали поточну ситуацію у світі». Тоді усі обговорювали лише одне питання – нападе чи не нападе?

– Тобі повістка не приходила?

- Ні. А тобі?
- Не розумію, ми ж оперативний резерв першої черги? 300 тисяч під кордоном, це вже щось не те?
- Не нападе. Проста лякає.
- Розгортають навіть польові шпиталі, пункти ГСМ, тилові підрозділи.
- Нехай спробує.
- А якщо вдасться?
- Підемо у підпілля. У місті багато наших. Зима закінчується. А влітку підемо у ліси, у партизани. Разом з «Беком».

Андрій Кудабеків, з позивним «Бек», відомий чернігівський підприємець, волонтер, блогер, десантник, майдановець, ветеран АТО, професійний офіцер-спецназівець, організатор центру спеціальної підготовки «Вовкулака», був тоді у колі тих небагатьох людей у Місті, яким я довіряв безумовно.

«Куба» також був у цьому колі.

Після цієї зустрічі, ми побачимось з «Кубою» вже на правому березі Десни, 27 березня, на його базі у Пісках.

За тиждень до цього Дружина дзвонить Оксані Тунік-Фриз.

– Юру треба евакуювати.

Оксана мій друг та відома Чернігівська волонтерка також була у колі моєї довіри. У Оксани свій підрозділ волонтерів. Свій коридор, через який у Місто поступає все необхідно для життєдіяльності за оборони.

– Зробимо. Знайду транспорт. На тій бік Десни перевеземо, а там з нашими волонтерами до Києва відвеземо.

Евакуацію призначають на завтра 22 березня.

Але вночі рашисти підірвали останній міст, який зв'язував Місто з «великою землею».

Почали розробляти новий маршрут.

– По перехідному мосту на візочку, а там зустріне наша машина. У мості вирви великі, від постійних обстрілів, але ще можна проїхати. Тільки треба швидше, бо вони і цей міст розвалять.

– Добре. Зрозуміло. Треба дістати візок колісний. Де шукати?

– Нічого, якщо не знайдемо, на носилках віднесемо, – заспокоювала Оксана.

Дзвонить «Куба».

– Перехідний міст – останній зв'язок Міста з Великою землею. Він дуже небезпечний. Постійно під обстрілами. Пропаваю переправитися за допомогою альпіністського спорядження. У спеціальній люльці. Пацани вже працюють над цим. Ще розробляємо цікаві варіанти. Зараз працюємо над ними, не хочу озвучувати по телефону. Тримайтесь на зв'язку.

Дзвонить Лена Рогова, друг, художниця, власниця арт студії.

– Є візок, у моєї знайомої. Треба перевезти та трохи підкрутити колеса.

Окей. Візок є.

Чекаємо «коридор».

Знов дзвонить «Куба».

– Все. Завтра. На човні. У вісім нуль, до тебе заїдуть мої хлопці. Чекай.

Завтра вже було завтра, а сьогодні завтра стало сьогодні.

Чекаємо.

* * *

Завібрував телефон.

Чоловік за кермом взяв слухавку.

– Я прийняв, «Куба». Ми на місці.

Водій нахиляється, щоб побачити небо. Вірніше, безпілотники.

Находитися на відкритому просторі довгий час боялися усі. Завівся мотор. Ми рушили на пляж. За вікном пропливають чорні вирви від вибухів, зламані снарядами гілки та зруйновані дитячі майданчики пляжу. У піску «Золотого пляжу», наче заноза, стирчить величезний нерозірваний снаряд від «Граду».

В кінці пляжу, у лісосмузі Кордівка, стоїть декілька прихованих машин, біля яких метушаться якісь люди.

Наша машина зупиняється. На воді стоять дві моторні човни, з яких люди вивантажують великі пакунки.

– Швидше! – командує водій та відчиняє двері.

Швидше не можу. Милиці утоплюються у мулі. Тягнуча біль у рані (зняли лише частину швів). Ліва рука не працює. Контузія? Порвані сухожилля? Перелам?

Дві великі сумки речей. Інвалідний візок. Милиці. Холодний ранковий вітер з річки. Невідомо де ворог.

Хтось допомагає мені забратися на човен.

– Дякую братан.

Хтось грузить речі.

– Дякую пацани.

Хтось допомагає Дружині забратись у човен.

– Дякую.

Хто всі ці люди? Звідки вони? Усі невідомі, але свої.

Раптом.

– Привіт Юра.

Костя!

– Привіт, Костя!

Мій співслужбовець з Чернігівського залізничного полку. Майор. Його обличчя мокре від поту. Він кладе на землю великий ящик. Ми тиснемо один одному руки.

– Саня, чекає тебе на тім березі.

– Дякую, Костя. Дякую, що ти тут.

Він також служив з «Кубою».

Все. Часу немає.

Ми вирушаємо.

Оглядаю сіре розмазане небо. Безпілотників не видно.

Річка Десна – це великий відкритий простір. Велика краса під час відпочинку, є великою небезпекою під час війни.

– Тримай, – чоловік у човні протягує мені автомат з двома, по афганськи, обмотаними скотчем між собою магазинами. – Прикриєш, якщо щось.

Дружина тривожно дивиться по сторонах. Я теж.

Та сторона висока, вкрита деревами та кущами. Вона не відома. Небезпечна. «Якщо щось» може бути тільки звідти.

Човен йде понад нашим берегом. Розумію, що потрібно обминати лісосмугу протилежного берегу, де може бути «якщо щось».

На нашому березі, кущі у воді, в них можна сховатись.

Якщо щось.

У кущах видно декілька прихованих човнів. Чоловік з одно з човнів підіймає у вітанні руку. Свої.

Холодний вітер від ріки не відчувається, гріє адреналін.

Човен різко повертає у бік протилежного берегу та прискорюється. Напруга наростає разом з обертами мотору. Зараз той бік лисий, але більш високий. Ми на самій середні Десни. Як на долоні. Треба швидко проскочити цю ділянку. Дронів не видно. Це добре.

На тій стороні, біля кущів, бачу чоловічу фігуру, зі зброєю.

Перехоплюю автомат та впираюся здоровою ногою у залізну підлогу човна, щоб під час стрілянини віддача не перекинула мене.

– Це свої, – озираючись каже водій човна, відсуваючи свій автомат у бік.

Кидаю останній погляд на Чернігів.

– Втримаєшся, рідненький?

Він похмуро дивиться на мене, поблеклими куполами своїх церков.

– Не сси, все буде добре!

Олександр Василенко «Куба»

«Куба»

У 90-х, я знав його, ще до того самого позивного, як одного з кращих командирів рот, тоді ще залізничного полку. Відмінника фізичної підготовки, кращого знавця військових статутів та одного з найкращих снайперів серед офіцерського складу.

Але до вступу до військової академії його «зрізали», запропонувавши свого «правильного» кандидата.

Сашко образився та... звільнився. Подався, як і усі офіцери, які звільнялись тоді з лав Збройних Сил, у бізнес.

Завдяки військовому вишкілу, дисципліні та професійним якостям, бізнес його стрімко розвинувся.

Потім настав 2014 рік і Сашко несподівано став «Кубою».

Звідки у нього з'явився такий позивний не знаю. Але з'явився він у 2014 році, коли «Куба» пішов до добровольчого батальйону «Донбас» та поїхав звільняти Попасну від сепарів.

Коли почали згортатись добровольці батальйони перейшов у розпорядження начальника Сил спеціальних операцій, тоді ще полковника Сергія Кривоноса, а потім служив у 3-му полку спеціального призначення, під керівництвом легендарного кіборга «Редута».

До речі Хрест за мужність з нагоди звільнення Лисичанська, знайшов його вже в Чернігові, яку передав мер Лисичанська меру Чернігова, для вручення «Кубі».

«Куба» – офіцер спецназу з повним набором усіляких військових пригод, таємних операцій, зламаних кінцівок та навіть карної справи.

Після початку вторгнення 24 лютого 2022 року він залишався у місті. Спочатку у теробороні, а потім відокремившись, приєднався до місцевого Руху Опору, волонтерів «ЖесЧе», з якими їздив на фронт, ще до повномасштабного вторгнення.

В перші дні вторгнення, ми часто телефонували один одному, обговорити поточну ситуацію. Я з Бобровиці, він з Міста. Коротко та по ділу.

– «Куба» привіт. У мене є інфа, що біля Валу, вночі якісь броневтомобіль з'явився. Стоїть біля кафе «Казка».

– Прийняв. Зараз з'ясує.

– Кажуть, що до вас гості на двох вертушках летять, з 103-ї дивізії ВДВ «картопляного».

– Плюс «Куба». Ми їх зараз як раз зустрічаємо.

Згодом «Куба» створив власний підрозділ, з базою у селі на правому березі Десни.

База «Куби» – звичайний сільський дім, у звичайному українському селі. Високі ворота. За ворота виходити не можна, побачать сусіди. Довіри до них немає.

«Куба» збуджений та веселий. Витягнули мене з того берегу без подій.

Озброєні чоловіки різного віку, одягнуті хто як. Інших жінок, крім моєї дружини немає.

Усі поважно дивяться на мене та на Дружину, але зайвих питань не задають. Що треба знати, «Куба» розповість.

– «Балу», – знайомиться один.

– Ваня «Пастер» – тисне руку інший.

– Це Корней, – знайомить мене «Куба» ще з одним.

Їх багато. Не можу запам'ятати їх усіх.

На столі консерви, цукерки, термоси з чаєм, сигарети. Беру сигарету та милиці.

– Кури тут, – каже хтось.

– Зараз поїдемо, – каже «Куба». – Тільки но отримаю сводки, що дорога вільна. Треба людину там одну ще по дорозі, у Куліковці, забрати. Маршрут відпрацьований. Якщо треба, можна переночувати в Жулянах, у Григоровича.

Трохи засмучений такою увагою, наче я якась поважна особа.

Через півгодини ми обнялися, зробили селфі з «Кубою» та вирушили у Київ.

«Куба» ще раніше прогнозував, що руйнування мостів через Десну, зупине просування ворога, але потрібно завчасно налагодити переправу. Чим він і займався.

Підходи до його бази були заміновані, налагоджений зв'язок з місцевими волонтерами, через Оксану Тунік-Фриз, спеціальними «агентами» з найближчих сіл, з генералом Кривоносом, який боронив на той час Жуляни, з Андрієм Кудабековим та його «Вовчулаками».

З'ясувавши «сірі зони», де ще не було окупантів, вони створили декілька переправ, на Кордівці, «Золотому березі», під Брусиловим, налагодили розвідку на окупованих територіях. Деякі бійці підрозділу доходили навіть до приграничної Семенівки.

Так у селі Черниш, вони готували підриг штабу орків. Боєць з позивним «ВВ», який мав сертифікат НАТО по саперній

справі, творив дива з мінами. Створюючи справжні шедеври, з пластиду, гранат та протитанкових мін ТМ-72. Коли на їх міні підірвався ворожий БМП, орки перевезли свій штаб у більш безпечний для них тоді, Седнів.

Машини «Куби» кожного дня їздили в Київ, в Жуляни, до «Григоровича» (генерала Кривоноса), який давав «потрібне залізо», що переправлялось разом з гуманітаркою для Оксани Тунік-Фриз та завозилось у Чернігів та околиці.

– Сьогодні доставили та перевезли у місто за замовленням Оксани «ОТФ» 10 електростанцій, для лікарень та шпиталів Чернігова, якесь медичне обладнання, – радів по телефону «Куба».

Окрім гуманітарки, «Куба» виконував доручення Кривоноса по евакуації з захопленої сторони родин спецпризначенців та інших потрібних людей.

Та вже через кілька днів по тому, коли ми вже були у Польщі, «Куба» зателефонував.

– Нашу базу накрили, – збуджено розповідає він. – Спочатку літав безпілотник. Я кажу якщо літає, нехай літає. А якщо завісне, то все, треба тікати. Тут хтось кричить – «завіс». Я ору, негайно усі з хати! У ліс!

А потім почався обстріл. Валера нарахував 47 прильотів. На полі стіг соломи загорівся. Ми під прикриттям диму у лісосмугу відійшли. Василю руку розпанахали, 12 швів наклали. Затулив собою волонтерку «Лану». А у «Корнея» осколкове у живіт. 50 сантиметрів кишечника видалили.

Все. Пі...ць! Базу розкрили. Хтось здав, суки! Будемо передислоцируватись у інше місце.

І вже потім знов дзвонив.

– Наша група першою у Киселівку зайшла! 12 чоловік. Тікають пі...дари!

– Дякувати Богу!

Чернігів втримався.

Тримаймось далі.

ПІСЛЯМОВА

Барик

(Сповідь собаки)

Вітаю усіх, брати-пси на Райдужному Місту.

Я Барік.

Ні Марик, ні Карік. Завжди під час знайомства плутали. Щоб не плутати, Господар придумав таку формулу-питання:

– Як мама Барака Обаму у дитинстві називала? Правильно – БАРІК.

Але то я спочатку був Барон, але мій зріст та статура не тягнула на цей титул, тому з часом став просто Баріком.

Я прожив велике собаче життя. Ніби і скаржитись не нащо. Але старість мені зіпсували.

Так.

Ну, що я вам Пси мої, можу сказати? З ким я тільки за своє життя не дрався. Мабуть тільки що з дуже рідкими у нашому Місті породами. Ніколи нікого не боявся.

З сусідським стафом Цезарем за Двір. З великим доберманом, Господар якого казав мені, що його собака таких як я, на сніданок їдять. Останній раз, рік тому, пережив атаку алабая біля Вени. Відбувся переломом пальця та розірваною жопою. Та то таке. Зажило, як на нас усіх заживає.

А скільки я тролів собак цепних. Дуже любив Бакса троліти. Він на СТО, за залізною сіткою жив. Здоровий такий. Але мене поважав. І Пірат, одноокий мене поважав. Старість Собаки поважають.

Ні котів всіляких, не боявся, ні ворон, що плутали мене з котом, ні їжаків, ні гусів. Усіх не перерахувати.

Розумієте зріст не важливий. Та й сила по великому рахунку теж. У кожного з Нас є зуби та кігті. І не важливо, як голосно чи злобно ти гавкаєш. Чи захистить тебе твій Господар або ні. Це все фігня.

Головне дух. Бійцівський дух. Він або є, або немає. А без цього самого духу, ти вже не зовсім Пес, а щось таке. Гарна, красива іграшка для Господаря та Господині.

Молоді собаки вже почали забувати Нашу головну функцію у світі – захист Господарів та Оселі. Дозволяють одягати на себе всілякі модні одєжки, гуляти на руках, гладити себе будь кому, пригощати. Тфу!

Я за традиційні Собачі погляди.

Ніколи нікого не боявся, ані собак ані людей.

Люди ж теж різні.

З кількома людьми я знайомий. З кількома бухав. В які дома я був вхожий. Скільки чудових міст я побачив. На кількох машинах їздив. А яку їжу я їв. З крутих ресторанів та кафе.

Тут головне дочекатись Господарів. Мені подобалось, по їжі, яку принесли, відгадувати у якому кафе вони були.

Особисто віддаю перевагу грузинській кухні. Хоча, традиційна українська теж подобалася. Як згадую – слина тече.

Оце було життя.

Три поводки порвав, два ошийника змінив, скільки іграшок перетрахов. Три мови розумів. Більше сотні слів.

А які мені подарунки дарили. Мій друг, Сергій Миколайович, білого лебедя подарував. Правда мені його забороняли чіпати, але коли Господарів довго не бувало дома, то звичайно, злився. Ну і трохи її... того... зло зривав...

Вони приходять і кажуть, хто утку брав? Вони його «уткою» називали. А я, типу, соромлюся, а в душі радію, що нарешті вони Вдома.

Добре жив, чого ж там.

А потім почалося. Якесь нове слово з'явилося – «війна». І почалось. Вибухи. Тривоги. Людський страх знаєте який ліпкий, до самого нутра проникає. Але я не боявся і Господиню заспокоював.

Одне вухо підніму та слухаю всілякі бабські плітки – кого вбили, що зруйнували. Та всілякі охі-вздохи – що тепер буде? Як жити? Таке.

Але коли почув, що йдуть сюди люди, які їдять Собак, мені вже самому стало страшно. Що ж це за люди такі? Чи вони може не люди? Їх усі чомусь так і називали – оркі.

А тут ще як на зло, старі хвороби повернулися. Апетит пропадати став. Їв тільки щоб Господиню не образити. Через силу.

Ми спочатку у підвалі на Бобровиці жили. Холодно було. Тож був поруч з Господинею завжди. Під одіялом. З бабами та дітьми. Вже почав звикати до вибухів та засипати. Сміялися наді мною, бо храпів. Да, то таке. Аби їм було добре.

Господар на війну пішов. Спочатку приходив, іноді. Але пахнув вже якимось по іншому. Якимось маслом горілим, на затхлий костер схожий, чи щось таке.

А потім усі плакали, казали Господаря поранило.
Вибухи почали наближатися.

Ми до нашого Дому переїхали. Але й тут більше у підвалі жили.

Дві сусідки, малолітні собачки та кіпа всіляких людей. Альма-Шоколата, прикольна, а її сестричка Майла, ще мала, нерозумна. З дітьми живе дитиною пахне.

Я завжди біля Господині. Грів її як міг. Заспокоїти намагався. Чекав та слухав. Розмов було багато. Безкінечні розмови. Про Господаря розмовляли, про війну, про орків тих, якутів-собакоїдів.

А коли Господині почала збирати речі, то я вже все зрозумів. Теж поїде. Так і стало.

Залишився жити спочатку сам. Чекав. Усі на роботі. Коли темніло, гавкав. Іноді не стримувався, писявся. Старий, вже організм не такий. Гормональні збої, якісь.

Стільки довго Їх чекав, що так довго я ніколи не чекав.

Тільки тут зрозумів, чому Вони не повернулися, коли вівчарку Сармата зустрів. Молодий. Ще світу не бачив. Але вже воював поруч з Господарем. Постійно під обстрілами, на передку. Коли Господаря поранили, він чув як той кричав. А потім і його накрило. Лапу відірвало, як і моєму Господарю. Він теж кричав. І крові також багато було. Лапа на сухожиллях одних трималась. Казав, боляче було. Дуже просив Людей, щоб не дали оркам його з'їсти. Не дали.

Війна – це коли погано усім. Без винятків.

Орків тих від Міста відігнали. Молодці, що тут казати. Але і після цього Господарі не повернулися.

Ні, за мною доглядали, звичайно. Нічого не скажу. Тітка навіть мені задню лапу підіймала, коли я вже сам пописати не міг. До лікаря возили, УЗІ робили. Грошей не шкодували. Що казати? Старість одним словом. Та ще й туга. Чекав, чекав, а все марно.

Але, нічого не буває вічним.

Зараз тут чекаю. Разом з іншими собаками.

На Райдужному Місту.

Між землею та небом.

Андрій Кудабеків «БЕК»

– Привіт, – пише він. – Вибач, але ти не можеш, нагадати мені де саме ми з тобою познайомились?

– В смислі?

– Ну, в якому саме приміщенні ми зустрілися та при яких обставинах?

– А, – нарешті розумію, він перевіряє чи то дійсно це насправді я той, з ким він спілкується. Такий час.

– Звичайно, – пишу. – На блогерзмітингу у червонім домі, де зараз «Хряк». Там був покійний «Нінзя», Сергій «Фігляр», «Андерсен», Іван Матвеєв, ще хтось. А ще горілка, ром, віскарь та традиційний для твоїх блогерзмитингів, АК-74, який з зав'язаними очима розбирав та збирав Сергій «Фігляр».

– Все-все, – пише він. – Вибач. Став дуже підозрілим останній час.

– Нічого. Все нормально, – пишу.

І дійсно, хто з можливих прослухачів міг знати такі подробиці.

Це був грудень 2011 року. Місцеві блогери, збиралися у реалі, ознайомитись та поспілкуватись у іншій ніж мережа, обстановці. Саме тоді ми й познайомились.

Тоді він був відомим у Місті бізнесменом, який виготовляв меблі, «м'які наче хмари», про що майже з кожного утюга сповіщала реклама.

І хоча «м'які наче хмари» меблі стійке асоціювались у всіх з його іменем, більш мілітаризованої та твердої у своїх переконаннях людини в Че, я не знав. Навіть його псевдо у місцевій інтернет спільноті був «АК-74», натякаючи не тільки на абрєвіатуру його імені та дати народження, а й на назву автомату.

Він був просто заряджений на бій.

Його улюбленою книгою була книга Сунь Цзи «Мистецтво війни», а фільмом – «Апокаліпсис сьогодні» Френсіса Форда Копполи.

Він завжди та всюди воював.

З собою, з бандюками у 90-х, з податківцями у нульових, з негідниками у блогах, з алкашами та хуліганами на вулицях, з беркутом на Майдані, з противниками «Вовкулаків», з мішенями у тирі, з сепарами у Донецьку, з орками під Черніговом, з ворожими ДРГ у місцевих лісах.

Розумний ризик та зухвала сміливість завжди було його кредо.

Після повномасштабки, у лютому 2022 року людям, з якими я міг би воювати, не обертаючись назад, можна було перерахувати на пальцях. Андрій Кудабєков був один з них. Тому й його телефон не видаляв ніколи.

Він був першим кому я зателефонував з госпіталю після поранення.

– Андрій, я вже все. Відвоюювався.

– Поранений? Важке?

– Ноги немає.

- Бля, тримайся, братан.
- Тримаюсь, ти там Місто держи.
- За це не турбуйся. Ми ж з другої черги.

Раніше він писав у своєму блозі, що на початку війни було дві черги – одна на виїзд з Міста, а інша – за зброєю.

Він повернувся у Че на початку війни із за кордону. З якоїсь східної країни. Ніхто не знав де він був та чим займався. Але вже 9 березня на свій День народження отримав у подарунок NLAV.

«Якщо ми виходимо з Міста, то тільки для виконання бойового завдання», писав він у своєму фейсбуку.

А ще він писав, «тільки під час війни народжуються і супергерої, і спурзлодії. А коли війна закінчується, їх забороняють та садять у клітки».

Завжди закінчував усі свої пости фразою – «Мир вашому дому».

Останній раз ми переписувались 14 вересня 2022 року.

«... то что у соседей взрывается – это иногда наша работа. Хотя обычно мы тихо приходим и тихо уходим. А потом пидары взрываются на минах или им прилетает откуда-то).

...Мне тоже пришлось на Бобровице побывать. Наверно после того, как тебя ранили. Я с «Цезарем» по просьбе Ходы там работал. Мы, бля, пока КСП нашли – несколько раз под минометный обстрел попали.

...Когда Новоселовку оставили, а мы туда заскакивали и минировали. Я там в авто с ФАБ-500, прое..ал телефон, выпал из кармана, когда пластид закладывал.

...Для меня реальные герои такие мужики, как ты. Без лишнего пи...дежа взяли в руки автоматы. Сидели в окопах под артой, танчиками, минометами и авиацией...

А мы что? Прискакали на передок или в тыл к пидарам. Напакостили и съе..лись отдохнуть.

...Я знаю, что был бардак.) Мои бойцы вообще не оформлены были – я до сих пор за УБД для них сражаюсь.

...Впрочем, я тоже майор. Но для всех я дол...б, волонтер и ни...бол...

Я же все не из пальца высасываю, когда посты пишу...

Просто мне приходится скрывать, что я служу. Но зато могу правду-матку резать) правда жёсткая штука, почти как мина))))...»

Про його справжню особистість дійсно мало хто знав.

Хіба що дружина або донька, Поліна, яку він любив до нестями, присвячуючи їй вірші та великі пронизані ніжністю блоги.

Він був не зручний у спілкуванні, колючий, гострий на язик, суперечливий, принциповий. Він завжди викликав суперечки.

Навіть його смерть 14 жовтня 2023 року викликала дуже багато чуток та суперечок.

Він «працював» біля кордону. Не тільки «працював», він завжди жив на кордоні. На кордоні життя та смерті, війни та миру, добра та зла.

Як мені розповідали потім, з тієї сторони зайшла ворожа групи ДРГ. Її відігнали. Але на справді цих груп було дві. Одна «законсервувалась», сховавшись у пустому будинку сіла. Саме вона вранці і вийшла на Андрія Кудабєкова та його напарника Дмитра Ловара «Бороду», які повертались з завдання. Зупинили машину пострілами впритул.

Чи «полювали» на нього особисто, чи вийшли випадково, не відомо і думаю, не буде відомо ніколи.

– Андрій, – писали люди. – Скажи, а небеса дійсно такі ж м'які, як твої меблі?

Звернення до Президента України, щодо присвоєння звання Герой України майору Кудабєкову Андрію Зейнулловичу набрали потрібні 25 000 голосів. Чернігівці та знайомі з «Беком» своїми голосами віддали йому останню шану та честь.

Тож віддаю і я.

«Мир вашому дому».

Герої

Самозахист – це справжній інстинкт, вроджений притаманний будь-якій живій істоті. Якись комплекс рефлексів, виникаючий на зовнішні або внутрішні подразники.

Це нормально. У будь-який формі.

А ось подвиг, це вже самоусвідомлена дія.

Подвиг – це акт волі, а ні обов'язку. Тим більше громадянського.

Іноді не втекти – вже подвиг.

Озирнитись.

Герої живить серед нас. Вони чимось займаються, ходять на роботу, бухають з друзями, закохуються, розлучаються, живуть справжнім життям. Їх звичайне життя не потребує від них

нічого іншого. Але світосприйняття людини вже сформовано так, що він не може поступити по іншому, коли це потрібно.

І навіть коли кажуть, що подвиг – це дія, або рух до смерті переляканої людини, то ця дія, або рух, у нього сформувалась, ще задовго та просто відпочивала, десь у глибині його душі.

Не можливо якось вгадати або прорахувати здатність людини до подвигу, яке приховано у ньому самому.

Війна стала тим самим подразником, яке розбудило цю здатність в нас. А подвиги, які здійснюють зараз люди, які раніше були у нашому оточенні, причетність до них, надихають і нас, спонукають до якихось, може не ні таких, високих, але все ж таки героїчних вчинків.

Герой зараз відділений від нас не більш ніж одним проміжним рукостисканням.

Ніде у світі зараз не можна похизуватись такою кількістю героїв на квадратний кілометр.

І це дає нам право вважатися справжньою нацією героїв.

Тому потрібно дивиться на кожного українця, який зустрічається на вашому шляху, як на потенційного героя.

Бо війна ще триває.

Вибрані вірші

БУР

Новоселівка та Бобровиця,
де Десна між круч жолобиться.
Луги до неба – вольниця.
Золотиться дзвіниця Трійці,
Але вража навала множитья.

Новоселівка та Бобровиця,
По підвалах сидять та моляться
Що ж то Матінка Божа робиться?
Вишні, яблуні та шовковиці,
Полеглі з сусідськими хлопцями,
Біля хат,
на лугу,
на околиці.

Новоселівка та Бобровиця,
Були кумами – стали вдовицями.
Захистила Місто околиця,
Наче крилами гніздо горлиця,
Закрила тілами братів
та Покровою
Богородиця.

7.03.2023

Вишиванка

Струмок української крові
Тече по системі в мене
Густої, як борщ буряковий.
Червоної, як каберне.

Тече по краплині, з пакету,
До канюлі– катетеру знов,
Притримана турнікетом,
Звичайна українська кров.

По синіх Деснянських венах,
По Поліських легенях тече.
З глибин давньоруських теренів,
З Антонієвих печер.

По вулиці Першої танковій,
По під Червоним містом,
По проспекту Левка Лук'яненко,
Між Бобровицьким блок-постом.

Тече по біля Спаського храму
Між сивих гармат на Валу,
Під щебет кардіограми,
Скрізь гостру залізну іглу.

Цій голкою безперестанку
Вишивас всередині кров,
Внутрішню вишиванку,
Життя повертаючи знов.

16.05.2023

* * *

Впливає місяць, наче риба,
Із глибин небесній німоти.
У тебе завжди багатий вибір,
А смерті лише тільки ти.

На коні блідому вершник
В небі дірочку шкребе,
Хто ж із друзів буде першим
Зрадить що та здасть тебе?

Хто тебе шукати вийде,
В небі темнім між зірок?
Хто з знайомих та сусідив
Здасть на квітки та вінок?

Маєш до всього турботу,
А в журбі завжди душа.
Світлячком серед болота,
Тільки постріл «калаша».

13.09.2023

Балада про закоханих

Нічна тривога. Вибух поруч.
Молитви шепіт. Крик дітей.
Попало в дім, що жив ліворуч.
Діра в боку аж до костей.

Швидкі, пожежні, рятувальні,
Поліція, сусіди, просто люди...
— Чи всі спустилися в підвал,
Хто жив в зруйнованій споруді?

— Там пара жила, молодята.
Закохані, чи може в бракі?
Вони на сходах, скаженнята,
Все цілувалися від страху.

Усіх живих порахували,
Навіть собак та кошенят,
Не діставалось лише пари
Цих невідомих молодят.

Ніхто не знав про них нічого:
Знімали хату, жили вдвох,
Вітались зранку, а тривога -
Милуються – помилуй Бог!

— Той хлопець, тільки но зі Сходу,
Поранений лежав у нас.
Я навіть бачив нагороду,
На формі його якось раз.

Плететься доля в павутинні
У всіх то наче б то різні,
Але завжди в її в обіймах –
Життя та смерть, кохання та війна.

– Вона тут теж жила недавно
Мо біжінка, чи щось таке,
Все строго мовою державній,
Хоча саме таке крихке.

Вже ніч. Прожектор. Генератор
Всі утомлені та мовчазні.

– Зараз не можна екскаватор,
Бо в'є завалом, як живі!

Рятівники брудні й спітніли,
Всі збиті руки від цеглин,
Що як в мурашнику, носили,
В ручну, з завалів та щілин.

А раптом: – Ось, я бачу тіло!
Наче білявка. Поруч з нею
Щось наче, мабуть, затремтіло
Чи гра то світла та тіней?

– О Боже! Боже, зовсім діти,
А що це в неї, наче кров?

– Такий коктейль, куди подітись,
Війна триклята та любов!

– Її він намагався захистити,
А плити стали наче льох.

– Обійми їх не розчепити
Прийдеться діставати вдвох.

І вже вночі, із бруду скла та гару,
З пилу завалів кам'яних,
Дістали молоду ще пару,
Ось тих...

Закоханих...

Живих!

21.09.2023

Літературно-художнє видання

Юрій Веткін

ЧАС ЧЕ

Комп'ютерна верстка – Парецька Н.О.

Підписано до друку **02.02.2023** р. Формат 60х84/16. Папір офсет.

Гарнітура Times Ум. др. арк. 8,37. Обл.-вид. арк. 5,69.

Тираж **300** прим. Зам. № **2087**

Видавець і виготовлювач ПП Лисенко М.М.

16600, м. Ніжин Чернігівської області, вул. Шевченка, 20

Тел.: (04631) 9-09-95; (067) 4412124

E-mail: vidavec.lisenko@gmail.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 2776 від 26.02.2007 р.